

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alice Thörn

Dödsboets förvaltning, utredning och avveckling

– *En studie av instituten boutredningsmannen, testamentsexekutorn,
bodelningsförrättaren och skiftesmannen*

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Eva Ryrstedt

Termin för examen: Period 1 VT2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Problematisering	7
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställningar	9
1.4 Avgränsningar	9
1.5 Metod och perspektiv	11
1.5.1 Juridisk metod	11
1.5.2 Rättsdogmatisk metod	12
1.5.3 Rättsanalytisk metod	12
1.5.4 Komparativ(t) metod eller perspektiv?	13
1.6 Forskningsläge	14
1.7 Material	15
1.8 Disposition	16
2 EN KORT HISTORISK TILLBAKABLICK	18
2.1 Romersk och germansk rätt	18
2.2 Svensk medeltidsrätt	18
2.3 Ärvdabalk i 1734 års lag	19
2.4 Lag (1933:314) om boutredning och arvskifte	19
2.5 Ärvdabalken	20
3 DÖDSBOET	21
3.1 Vad är ett dödsbo?	21
3.2 Vilka är dödsbodelägarna?	21
3.3 Vad ingår i dödsboet?	22

3.4	Vad innebär dödsboförvaltningen?	23
4	PROVISORISK FÖRVALTNING	24
5	DEFINITIV FÖRVALTNING	25
5.1	Privat förvaltning	25
5.1.1	Förvaltning av dödsbodelägarna	25
5.1.2	Förvaltning genom fullmakt	27
5.1.2.1	Syssloman	27
5.1.2.2	Privata boutredningsmän	27
5.1.2.3	Sysslomannaskapet	27
5.2	Särskild förvaltning	28
5.2.1	Förvaltning genom boutredningsman	28
5.2.1.1	Allmänt	28
5.2.1.2	Begäran om boutredningsmannaförordnade	28
5.2.1.3	Valet av boutredningsman	29
5.2.1.4	Boutredningsmannens uppdrag	30
5.2.1.5	Oenighet mellan boutredningmännen	33
5.2.1.6	Tillsyn över boutredningsmannen	33
5.2.1.7	Entledigande av boutredningsman	33
5.2.1.8	Boutredningsmannens ersättningsskyldighet	34
5.2.1.9	Klander av boutredningsmannens förvaltning	34
5.2.2	Förvaltning genom testamentsexekutor	34
5.2.2.1	Allmänt	34
5.2.2.2	Valet av testamentsexekutor	35
5.2.2.3	Testamentsexekutorns uppdrag	36
5.2.2.4	Oenighet mellan testamentsexekutorer	37
5.2.2.5	Tillsyn över testamentsexekutor	37
5.2.2.6	Entledigande av testamentsexekutor	37
5.2.2.7	Testamentsexekutorn som boutredningsman	38
5.2.2.8	Testamentsexekutorns ersättningsskyldighet	40
5.2.2.9	Klander av testamentsexekutorns förvaltning	40
6	BOUPPTECKNINGEN	41
6.1	Boutredningen	41
6.2	Allmänt om bouppteckningen	41
6.3	Förrättning av bouppteckning	42
6.4	Bouppteckningens innehåll	42
6.5	Dödsboanmälan – undantaget	43
7	BODELNING MED ANLEDNING AV DÖDSFALL	44
7.1	Allmänt om bodelningen	44
7.2	Bodelningsförrättaren	44
7.2.1	Allmänt om bodelningsförrättaren	44
7.2.2	Bodelningsförrättarens uppdrag	45
7.2.3	Entledigande av bodelningsförrättaren	45

8	ARVSKIFTE	46
8.1	Allmänt om arvskiftet	46
8.2	Lottläggningen	46
8.3	Privat förrättning av arvskifte	48
8.4	Förrättning av arvskifte genom skiftesman	48
8.4.1	Allmänt om skiftesmannainstitutet	48
8.4.2	Val av skiftesman	48
8.4.3	Skiftesmannens uppdrag	49
8.4.4	Skiftesman i egenskap av testamentsexekutor eller boutredningsman	50
8.4.5	Entledigande av skiftesman	51
8.5	Skifteshandlingen	51
8.6	Klander och ogiltigförklarande av arvskifte	51
9	DET DANSKA ARVSKIFTET – SKIFTE AF DØDSBOER	53
9.1	En historisk tillbakablick	53
9.2	Reformen	53
9.3	Om skiftet	54
9.4	Skiftesformer	55
9.4.1	Boudlæg	55
9.4.2	Privat skifte	55
9.4.3	Forenklet privat skifte	56
9.4.4	Bobestyrerbehandling	57
9.4.4.1	Allmänt om bobestyrerbehandling	57
9.4.4.2	Val av bobestyrer	57
9.4.4.3	Testamentsindsatte bobestyrer	58
9.4.4.4	Uppdraget som bobestyrer	59
9.4.4.5	Entledigande av bobestyrern	60
9.4.4.6	Klander	60
9.4.4.7	Bobestyrererns ersättningsskyldighet	61
10	HARMONISERING OCH REFORMERING?	62
10.1	Allmänt	62
10.2	Ärvedabalksutredningen	62
10.2.1	Bakgrund till utredningen	62
10.2.2	Utredningen	63
10.2.3	Förslaget	64
10.2.3.1	Dödsboförvaltaren	64
10.2.3.2	Dödsboförvaltarens behörighet	65
10.2.3.3	Vem ska utses som dödsboförvaltare	65
10.2.3.4	Tidsbestämt förordnande	66
10.2.3.5	Särskilt om testamentsexekutorn	66
10.2.4	Prop. 2011/12:110	66
10.3	Harmoniseringsutredningen	67

10.3.1	Bakgrund till utredningen	67
10.3.2	Dödsboförvaltningen	68
11	SAMMANFATTNING OCH ANALYS	69
11.1	Inledande kommentarer	69
11.2	Jämförelse instituten emellan	70
11.3	Den danska modellen	75
11.4	Avslutande reflektioner	77
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	80
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	85

Summary

Every year about 90,000 people die in Sweden. These 90,000 people normally all have assets and liabilities that do not cease to exist by reason of demise. Debts must be paid, and assets distributed in accordance with legal succession or, when applicable, in accordance with a last will and testament. The general rule is that it is those who are entitled to the assets and, who are also affected by the administration, who is to take care of it – namely the parties to the estate. All parties to the estate have both the right and an obligation to participate and nearly every measure undertaken as a result of the estate’s administration, investigation and settlement require the consent from every one of them. It is therefore not uncommon that disputes between the parties to the estate arise. As a result, thereof, the legislator has introduced a number of judicial institutes that can be helpful in these situations.

The thesis discusses the estate’s administration, investigation and settlement. The purpose of this thesis is to examine the legal matter concerning the institutes *estate administrator* (“boudredningsmannen”), *executor of the will* (“testamentsexekutorn”), *estate distribution executor* (“bodelningsförrättaren”) and *estate distributor* (“skiftesmannen”) – all involved in the administration, investigation and settlement of an estate. Advantages and disadvantages of keeping these four institutes separated are discussed in the thesis. A government committee from 1998 has looked into the possibility of merging the estate administrator institute with the estate distributor institute, with an increased competence for this new institute, the so-called *trustee of the estate* (“dödsboförvaltare”). However, the proposal has not been implemented and the regulations regarding these institutes have for a long time remained unchanged.

If we instead look a little south to our neighboring country Denmark, you will find that the equivalent of our Swedish administration, investigation and settlement of estates, *the estate distribution* (“skifte af dødsboer”), in

conjunction with the Swedish 1998 government committee underwent an extensive reform in the area. The reform was intended to simplify and modernize the regulations in this area and has led to one and the same institute now being involved in all parts of the measures concerning a solvent estate.

In order to achieve the purpose of this thesis, some questions relating to these institutes and their assignments have been answered. The conclusions that can be drawn from the thesis are that regardless of whether an institute similar to Danish, *the estate administrator* (“bobestyren”), in the form of a trustee of the estate, is preferred or not, it can be stated that the Swedish regulation concerning estates is in need of yet another revision with a following reform.

Sammanfattning

I Sverige dör cirka 90 000 personer varje år. Dessa 90 000 personer har vanligtvis tillgångar och skulder som inte upphör i samband med dödsfallet. Skulder måste betalas och tillgångar fördelas i enlighet med den legala arvsordningen, eller i förekommande fall, i enlighet med ett testamente. Utgångspunkten är att det är de som har rätt till tillgångarna och som påverkas av förvaltningen som ska ta hand om densamma – nämligen dödsbodelägarna. Samtliga dödsbodelägare har såväl en rättighet som skyldighet att delta i denna förvaltning. I stort sett samtliga åtgärder som görs med anledning av dödsboets förvaltning, utredning och avveckling kräver samtliga delägars samtycke. Inte sällan uppstår det på grund därav stridigheter mellan dödsbodelägarna. Mot bakgrund av detta har lagstiftaren infört ett antal institut som kan vara behjälpliga vid dessa situationer.

Uppsatsen behandlar såväl dödsboets förvaltning, utredning som avveckling. Syftet med uppsatsen är att utreda rättsläget vad gäller instituten *boutredningsmannen*, *testamentsexekutorn*, *bodelningsförrättaren* och *skiftesmannen* – samtliga inblandade i ett dödsbos förvaltning, utredning och avveckling. Ett led i syftet är att väga för- och nackdelar med att dessa fyra institut behålls separerade. En statlig utredning från 1998 har nämligen sett över möjligheten att slå ihop boutredningsmannainstitutet och skiftesmannainstitutet till ett och samma institut, som skulle benämnas *dödsboförvaltaren*. Det nya institutet skulle erhålla ökad behörighet i förhållande till gällande institut. Utredningens förslag har inte nått framgång i svensk lagstiftning och bestämmelserna kring dessa institut har sedan länge sett i stort helt oförändrade ut.

Riktat vi istället blicken något söderut, till vårt grannland Danmark, kan det konstateras att motsvarigheten till vår svenska förvaltning, utredning och avveckling av dödsbon, det danska *skifte af dødsboer* ("arvskifte"), ser annorlunda ut. I samband med den svenska utredningen genomgick dansk rätt

en omfattande reform på området. Reformeringen syftade till att förenkla och modernisera bestämmelserna på området och innebar att ett och samma institut numera är delaktig i samtliga delar av åtgärderna kring ett solvent dödsbo, för de fall att arvingarna inte själva sköter dem.

För att uppnå syftet med uppsatsen har frågeställningar som tar sikte på dessa institut och deras uppdrag, besvarats. De slutsatser som kan dras av uppsatsen är att oavsett om ett institut liknande den danska *bobestyreren* ("boudredningsmannen"), i form av en dödsboförvaltare, är att föredra eller ej kan konstateras att den svenska regleringen som tar sikte på dödsbon är i behov av ännu en översyn med följande reform.

Förord

Det är med blandade känslor som jag nu skriver mina sista rader på juristprogrammet i Lund. Jag vill avsluta mina fem år långa studier med att tacka några personer. Först och främst vill jag tacka min handledare, Eva Ryrstedt, för värdefulla kommentarer, uppmuntran men också för den disciplin din handledning har bidragit med. Jag vill också tacka mina kollegor på Flood Herslow Holme Advokatbyrå för inspiration till uppsatsämne och för att ni har agerat bollplank. Ett stort tack till alla mina fina vänner som har gjort tiden i Lund oförglömlig och helt underbar. Sist men inte minst vill jag även rikta ett stort tack till min familj och min sambo Felix, för såväl genomläsning som oändlig motivation. Tack!

Malmö, den 27 maj 2020

Alice Thörn

Förkortningar

AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (Avtalslagen)
BL	Lag (1933:314) om boutredning och arvskifte
Bobkg	Bobestyrerbekendtgørelsen
Dir.	Kommittédirektiv
DSL	LOV nr 383 af 22/05/1996 (Dødsboskifteloven)
HB	Handelsbalk (1736:1232)
HD	Högsta domstolen
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
SamboL	Sambolag (2003:376)
SamL	Lag (1904:48 s.1) om samäganderätt
SKL	LOV nr 155 af 30/11/1874 (Skifteloven)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJt	Svensk Juristtidning
ÄB	Ärvdabalk (1958:637)
ÄktB	Äktenskapsbalk (1987:230)

1 Inledning

1.1 Problematisering

I Sverige dör ungefär 90 000 personer varje år.¹ I samma stund som någon av dessa 90 000 personer avlider blir dennes tillgångar och skulder – kvarlåtenskapen – ett dödsbo. Ett dödsbo är en juridisk person som upphör när egendomen slutligen fördelas mellan dem som har rätt till den. Fördelningen sker genom arvskiftet. Fram till dess att arvskifte förrättas behöver dödsboet förvaltas av någon.² Utgångspunkten för denna förvaltning är att det är den avlidnes dödsbodelägare som ska handha den. Förvaltningen ska utmynna i en utredning, boutredningen, och sedermera en avveckling av boet. Att dödsbodelägarna gemensamt ska förvalta dödsboet innebär att samtliga måste samtycka till de flesta åtgärder som företas.³ I och med kravet på enhällighet uppstår det inte sällan problem då det är frågan om många dödsbodelägare eller för de fall att dödsboet är särskilt komplicerat.⁴ Lagstiftaren har löst problemet genom den så kallade *särskilda dödsboförvaltningen*, som regleras i 19 kap. ärvdabalken⁵. I dessa fall kan en boutredningsman, på begäran, förordnas av tingsrätten. Är en person i den avlidnes testamente utpekad som testamentsexekutor har denne ett visst företräde till förordnandet.⁶

Boutredningsmannens och testamentsexekutorns uppdrag regleras i ovan nämnda 19 kap. ÄB. En liten men betydande skillnad mellan dessa två institut är att testamentsexekutorn har rätt att företräda boet i *alla* avseenden.⁷

¹ Se Statistiska centralbyrån: "Döda i Sverige", <<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/doda-i-sverige/>>, besökt: 2020-04-27.

² Se Konsumenternas: "Dödsbo", <<https://www.konsumenternas.se/spara/fakta/om-dodsbon>>, besökt: 2020-02-04.

³ Se Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 18 kap. 1 §, Lexino 2019-05-01.

⁴ Se Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 1 §, Lexino 2019-05-01.

⁵ Fortsättningsvis ÄB i enlighet med förkortningslista.

⁶ Se 19 kap. 1 § ÄB.

⁷ Se Grauers, Folke, *Ekonomisk familjerätt*, Stockholm 2016 [citeras: Grauers (2016)], s. 204.

Målet med dödsboet är att tillgångarna som återstår ska fördelas mellan dödsbodelägarna genom ett arvskifte. Dessförinnan måste dock sådan egendom som inte ska ingå i den avlidnes kvarlåtenskap avskiljas.⁸ Avskiljandet sker genom bodelningen som förrättas av den efterlevande maken eller sambon samt dödsbodelägarna, 9 kap. 5 § äktenskapsbalken⁹ och 8 § sambolagen (2003:376)¹⁰. I de fall parterna inte kan komma överens om bodelningen eller arvskiftet kan en av dem begära att domstolen förordnar en bodelningsförrättare och skiftesman.¹¹

Sammantaget innebär detta rent principiellt att fyra rättsliga institut kan komma i fråga i samma dödsbo. De fyra instituten har i mångt och mycket ett gemensamt mål – att slutligen uppnå en fördelning av tillgångarna till dem som har rätt till dem. En statlig utredning har föreslagit en sammanslagning av boutredningsmannainstitutet och skiftesmannainstitutet. Ett nytt institut – *dödsboförvaltaren* – föreslogs mot bakgrund av en vilja att förenkla och effektivisera regleringen kring boutredning, bodelning och arvskiften. En sådan konstruktion har trots detta inte nått framgång i svensk lagstiftning.¹²

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att utreda rättsläget vad gäller instituten boutredningsmannen, testamentsexekutorn, bodelningsförrättaren och skiftesmannen – samtliga inblandade i ett dödsbos förvaltning, utredning och avveckling. Avsikten är att väga för- och nackdelar med att dessa fyra institut behålls separerade. Detta ska sedan ställas mot ett eventuellt kombinerat institut samt vilka för- samt nackdelar som kan urskiljas vid ett sådant.

⁸ Se Brattström, Margareta och Singer, Anna, *Rätt Arv*, Uppsala 2015 [citeras: Brattström och Singer (2015)], s. 172 och 194.

⁹ Försättningsvis ÄktB i enlighet med förkortningslista.

¹⁰ Försättningsvis SamboL i enlighet med förkortningslista.

¹¹ Jfr. Brattström och Singer (2015), s. 172 & 194; Jfr. Andersson, Jan m.fl., *Boutredning*, Stockholm 1991 [citeras: Andersson m.fl. (1991)], s. 147: En boutredningsman och testamentsexekutor är även utan särskilt förordnande skiftesman men bara boutredningsmannen är utan särskilt förordnande bodelningsförrättare. Se vidare om detta i avsnitt 7.2.1 och 8.4.4.

¹² Se SOU 1998:110, s. 16; Utredningen benämns försättningsvis Ärvdabalksutredningen.

För att kunna göra en mer djupgående analys och anlägga ett ytterligare perspektiv på frågan kommer jag att föra in en redogörelse för Danmarks motsvarighet till regleringen kring dödsbon och dödsboinstituten. I motsats till Sverige genomförde Danmark nämligen relativt nyligen, 1996, en stor reform med syfte att förenkla och effektivisera förvaltningen. En statlig utredning med liknande syfte genomfördes som ovan nämnts i Sverige 1998, men ledde som konstaterat inte till någon förändring av lagstiftningen.

1.3 Frågeställningar

Med utgångspunkt i syftet har jag formulerat följande fem frågeställningar som studien kommer att försöka besvara.

- Hur regleras de fyra instituten boudredningsmannen, testamentsexekutorn, bodelningsförrättaren och skiftesmannen?
- Vad beror uppdelningen mellan dessa institut på och hur förhåller sig de fyra instituten till varandra?
- Kan man tänka sig att det uppstår problem med hänsyn till utformningen av dessa institut?
- Hur har den danska rätten reglerat motsvarande institut och varför?
- Skulle den svenska rätten kunna hämta ledning från den danska rätten?

1.4 Avgränsningar

En relativt självklar men betydelsefull avgränsning är att jag i uppsatsen till övervägande del berör tvistiga dödsbon. Tvistiga dödsbon innebär dödsbon där dödsbodelägarna inte är överens om förvaltningen, eller i varje fall sådana dödsbon som är tillräckligt komplicerade för att delägarna ska ha överlämnat förvaltningen till någon utomstående. Institutet kommer framför allt i fråga vid just oenighet. Om delägarna inte är oeniga, eller de av annan anledning

väljer att själva handha förvaltningen, blir inte instituten tillämpliga. Delägarna kommer i förekommande fall själva att förvalta, utreda och avveckla dödsboet. Uppsatsen fokuserar således på den särskilda dödsboförvaltningen och endast i mycket liten omfattning berör jag den *provisoriska* och *privata dödsboförvaltningen*. Genomgång av den provisoriska samt privata förvaltning är dock väsentlig för förståelsen av den särskilda förvaltningen varför en genomgång av dessa ändå är nödvändig.

Den särskilda dödsboförvaltningen kan även handhas av konkursförvaltare och god man för Allmänna arvsfonden. Allmänna arvsfonden tar över förvaltningen i de fall det inte finns några dödsbodelägare, eller om fonden är testamentstagare.¹³ Då dessa två former för förvaltning har mindre relevans för mina frågeställningar och syfte, som framför allt tar sikte på tvistiga dödsbon och arvskiften, har jag alltigenom avgränsat bort dessa former.

Som ovan nämnts kommer bodelning att ske innan dödsbodelägarna ska företa arvskiftet, om den avlidne var gift eller sambo vid sin död. Jag behandlar inte närmare bodelningsförfarandet och arvskiftesförfarandet i denna uppsats. Däremot kräver uppsatsen en viss genomgång av de formella reglerna för bodelningen och arvskiftet såsom syftet med dem och vad dem innebär för dödsboet samt frågor som blir relevanta för instituten. Bodelning kommer även i fråga vid äktenskapsskillnad men denna form av bodelning har jag helt avgränsat bort då den inte har betydelse för frågeställningarna och syftet som tar sikte på bodelning med anledning av *dödsfall*.

Även vad gäller den danska rätten har jag gjort vissa avgränsningar. Jag behandlar generellt den danska rätten i något mindre omfattning än den svenska. I den danska rätten finns möjligheten att välja mellan olika former av dödsboförvaltning, liksom i den svenska. I uppsatsen är huvudsakligt fokus dödsboförvaltningen med *bobestyrer*¹⁴, såväl offentligt som testamentariskt tillsatta sådana. Denna förvaltningsform är den som motsvarar den svenska

¹³ Se Saldeen, Åke, *Arvsrätt*, Uppsala 2006 [citeras: Saldeen (2006)], s. 136.

¹⁴ Sv. boutredningsman.

särskilda förvaltningen. Däremot behandlar jag icke desto mindre övriga former, precis som vad gäller den svenska rätten, om än i mindre omfattning, för att ge en överskådlig bild av det danska rättssystemet som rör dödsboförvaltningen och dödsboavvecklingen. Vad gäller övriga former för dödsboförvaltningen redogör jag framför allt för rekvisiten för att sådana former ska bli aktuella. Precis som vad gäller den svenska rätten har jag alltigenom avgränsat bort den skiftesform som behandlar insolventa dödsbon.

1.5 Metod och perspektiv

1.5.1 Juridisk metod

Bert Lehrberg¹⁵ sammanfattar färdigheterna som de juridiska metoderna kräver enligt följande.

1. konsten att identifiera och strukturera juridiska problem;
2. konsten att finna rätt rättsregel;
3. konsten att läsa och tolka rättskällor;
4. konsten att precisera rekvisitens innebörd med hjälp av rättskällorna;
5. konsten att självständigt ta ställning med hjälp av ändamålsöverväganden, och
6. konsten att presentera lösningen på ett juridiskt problem¹⁶

Med utgångspunkt i nyss nämnda färdigheter har jag med hjälp av två vedertagna juridiska metoder – den rättsdogmatiska och rättsanalytiska metoden – försökt att besvara de frågeställningar som legat till grund för uppsatsen. Metoderna behandlas nedan. Det problem som studien identifierade grundar sig i ovan nämnda fyra institut och hur dessa förhåller sig till varandra.

¹⁵ Professor i civilrätt vid Uppsala universitet.

¹⁶ Se Lehrberg, Bert, *Praktisk juridisk metod*, Uppsala 2019 [citeras: Lehrberg (2019)], s. 48.

1.5.2 Rättsdogmatisk metod

Jag har till stor del använt mig av den traditionella juridiska metoden – den rättsdogmatiska metoden. Med hjälp av den rättsdogmatiska metoden har jag studerat och fastställt gällande rätt genom studier av de erkända rättskällorna, det vill säga lagstiftning, praxis, lagförarbeten och juridisk litteratur – den så kallade doktrinen. Den rättsdogmatiska metoden utgår från en konkret frågeställning. På denna konkreta frågeställningen handlar det om att beskriva en lösning.¹⁷ Lehrberg uttrycker det som att fastställa vilka rättsregler som finns, *de lege lata*, eller vilka som bör stiftas, *de lege ferenda*, samt att redogöra för dessa rättsreglers innehåll.¹⁸ Vidare framhåller han att en utblick i utländsk rätt kan vara värdefull vid fastställande av de lege ferenda.¹⁹

Slutprodukten av rättsdogmatiken blir således rekommendationer för hur rättsregler ska tillämpas. Mot bakgrund av att uppsatsen ämnar utreda rättsläget avseende de fyra instituten i dödsboets förvaltning, utredning och avveckling framstår detta som en lämpligt vald metod.

1.5.3 Rättsanalytisk metod

Enligt somliga författare lämnar den rättsdogmatiska metoden dock litet utrymme för analys av rätten och hur rätten *borde* se ut.²⁰ Då den, som ovan nämnts, har till uppgift att fastställa gällande rätt, krävs det därför enligt dessa författare en kompletterande metod för att djupare analysera rätten.²¹ Andra författare är däremot av annan åsikt. Till exempel menar Nils Jareborg²² att rättsdogmatiken inte hindrar att man går utanför gällande rätt och därmed försöker hitta, som han beskriver det, ”[...] nya svar och bättre lösningar”.²³

¹⁷ Se Kleineman, Jan, 'Rättsdogmatisk metod', Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Lund 2018, s. 21–46 [citeras: Kleineman (2018)], s. 21 och 23.

¹⁸ Se Lehrberg (2019), s. 201.

¹⁹ Se Lehrberg (2019), s. 277.

²⁰ Jfr. t.ex. Kleineman (2018), s. 21–47.

²¹ Se t.ex. Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, Stockholm 2015 [citeras: Sandgren (2015)], s. 45–46.

²² Professor emeritus vid Uppsala universitet.

²³ Se Jareborg, Nils, 'Rättsdogmatik som vetenskap', SvJT 2004, s. 1–10, s. 4.

Jan Hellner²⁴ och Agell är av liknande syn.²⁵ Claes Sandgren²⁶ beskriver att rättsanalysen kan grunda sig på material som inte i sig skapar gällande rätt, däribland utländsk rätt.²⁷

Mot bakgrund av dessa utgångspunkter har jag även utarbetat studien med hjälp av en rättsanalytisk metod. Den rättsanalytiska metoden tar med det sagt framför allt sikte på det övergripande syftet med uppsatsen, att ställa de separata instituten mot ett kombinerat sådant. Frågeställningar som berör den danska rätten har också utarbetats med hjälp av den rättsanalytiska metoden.

1.5.4 Komparativ(t) metod eller perspektiv?

Filippo Valguarnera²⁸ beskriver att komparativ metod syftar till mer än att enbart redogöra för principer i ett annat rättssystem. Det är inte heller komparativ metod att behandla två rättssystem parallellt med varandra utan metoden kräver *jämförelser* rättssystemen emellan.²⁹ Likt Valguarnera anser Sandgren att det föreligger en skillnad mellan att göra en direkt jämförelse länderna emellan och att göra en utblick som snarare "[...] kastar ljus över svensk rätt [...]"³⁰. Vidare ger han uttryck för att syftet med användningen av den komparativa rätten påverkar användningen och bearbetningen av rättskällorna. För det fall att den utländska rätten närmast ska användas som han beskriver det, en "argumentationsbank", är inte behovet av iakttagande av rättskälleregler lika stort som när en direkt jämförelse företas.³¹ Lena Olsen³² förklarar att "[o]rdet *perspektiv*³³ kan användas för att beskriva den

²⁴ Professor emeritus vid Stockholms universitet.

²⁵ Jfr. Hellner, Jan, *Metodproblem i rättsvetenskapen. Studier i förmögenhetsrätt*, Stockholm 2001, s. 24; Jfr. Agell, Anders, 'Rättsdogmatik eller konstruktiv rättsvetenskap', Frändberg, Åke m.fl., *Festskrift till Stig Strömholm. Del 1*, Uppsala 1997, s. 35–62, s. 42–43.

²⁶ Professor vid Stockholms universitet.

²⁷ Se Sandgren (2015), s. 46.

²⁸ Docent och universitetslektor vid Göteborgs universitet.

²⁹ Se Valguarnera, Filippo, 'Komparativ juridisk metod', Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Lund 2018, s. 143–176, s. 143.

³⁰ Se Sandgren (2015), s. 54.

³¹ Se Sandgren (2015), s. 54.

³² Professor emerita vid Uppsala universitet.

³³ Min kursivering.

vidgade förståelse som uppstår när man till exempel kompletterar en rättsdogmatisk framställning med "[...] hur motsvarande problem reglerats i jämförbara länder."³⁴

Mot bakgrund av ovan har jag anlagt ett komparativt perspektiv på framställningen, innebärande att jag har satt det svenska rättssystemet på området i perspektiv till det danska. I och med det begränsade utrymmet och den begränsade tidsrymd som föranledde att studien behandlade det danska rättssystemet i väldigt mycket mindre omfattning än den svenska, valde jag att inte göra en direkt jämförelse de två systemen emellan. Jag har istället, som sagt, satt de olika rättssystemen i perspektiv till varandra. Mot bakgrund av detta var det inte lämpligt att en komparativ metod företogs utan jag stannade vid att anlägga det komparativa perspektivet på uppsatsen. Viktigt att ha i åtanke är att Danmark på många andra områden inom familjerätten, och inte minst arvs- och successionsrätten, särskilt skiljer sig från den svenska rätten. För att kunna göra en direkt jämförelse länderna emellan, hade troligen ändå krävts en mer djupgående genomgång och analys av den danska rätten.

Valet av "perspektivobjekt" föll sig naturligt då det grundade sig i att Danmark har gjort en omfattande reform på området. Även av rent språkliga skäl var Danmark ett naturligt val.

1.6 Forskningsläge

Området kring den särskilda dödsboförvaltningen tycks vara relativt outforskat i Sverige. Att det bland annat saknas kunskap om hur utredning av dödsbon går till i praktiken är något som tidigare har uppmärksamrats i ett kommittédirektiv.³⁵ Det finns i övrigt relativt lite forskning på området dödsboförvaltning och inte minst vad gäller de fyra institut som uppsatsen berör. Den litteratur som tar sikte på instituten utgörs framför allt av diverse

³⁴ Se Olsen, Lena, 'Rättsvetenskapliga perspektiv', *SvJT* 2004, s. 105–145, s. 108.

³⁵ Se Dir. 1996:18.

handböcker till yrkesverksamma.³⁶ Däremot finns det mycket litteratur på området arv- och successionsrätt men av denna utgör som sagt dödsboförvaltning, boutredning och arvskifte endast en mycket liten del. Dödsbon och de fyra instituten problematiseras sällan i doktrin. I sammanhanget kan däremot nämnas ett antal examensarbeten som berör varierande problematik – *Särskild dödsboförvaltning – Om boutrednings- och skiftesmän* av Filip Henriksen, *Avveckling av dödsbon – Förvaltningsformer och reformbehov* av Diana Ferm, *Boutredningsmannainstitutet* av Emma Damgaard samt *Boutredningsmannaförfarandet – Ställningen i förhållande till dödsbodelägarna* av Oscar Karlsson.

I Danmark tycks däremot dödsboförvaltningen vara betydligt mer utforskad vilket torde vara en naturlig följd av att det skett en stor reform med betydande förändringar på området.

1.7 Material

Likt jag ovan konstaterade har uppsatsen utarbetats genom den rättsdogmatiska metoden varför de erkända rättskällorna har utgjort det material som behandlats. Lagtext har varit en viktig källa i mitt material eftersom instituten är så pass utforskade i doktrin. Förvaltning, utredning och avveckling av dödsbon behandlas nästan uteslutande i 18–24 kap. ÄB varför jag har befunnit mig i dessa kapitel genomgående i framställningen. Fokus ligger under framställningen på gällande rätt, då jag har fastställt rättsläget gällande instituten. Däremot syftar en av frågeställningarna till att utreda vad uppdelningen mellan de olika instituteten beror på. Mot bakgrund av detta har jag även behövt söka svar i äldre lagstiftning och lagförarbeten i viss omfattning. Då de bestämmelser som reglerar dödsboförvaltning- och avveckling, som ovan nämnts, i stort är oförändrade, eller i varje fall endast i mindre grad är förändrade, har äldre lagförarbeten även till följd av detta varit av vikt för framställningen. Jag har i min studie utgått mycket från den

³⁶ Jfr. t.ex. Andersson m.fl. (1991) och Molin, Anna och Bokelund Svensson, Ulf, *Bouppteckning & arvskifte*, Näsviken 2019 [citeras: Molin och Bokelund Svensson (2019)].

utredning som företogs 1998, men då endast den del av utredningen som berörde boutredning, bodelning och arvskifte, och som inte ledde till någon ändring av regleringen.

Lehrberg förklarar att den rättsvetenskapliga litteraturen, trots att den inte har någon auktoritativ betydelse, ofta nämns i nära anslutning till rättskällorna. Vidare beskriver han hur vi inte bör underskatta doktrинens betydelse.³⁷ I övrigt har därmed litteratur på området arvsrätt, bland annat *Rätt arv* av Margareta Brattström³⁸ och Anna Singer³⁹, *Ekonomisk familjerätt* av Folke Grauers⁴⁰ samt *Arvsrätt: en lärobok om arv, boutredning och arvskifte* av Åke Saldeen⁴¹ varit viktiga komponenter för framställningen av dödsboförvaltningen och avvecklingen samt förståelsen för dessa. Doktrin har i allmänhet bidragit med tolkningsstöd till ÄB som i vissa fall inte är helt lättläst. Även Göran Linds⁴² och Gösta Walins⁴³ digitala kommentar till ÄB har varit en betydande källa för framställningen, framför allt när det gäller problematik.

På den danska sidan av uppsatsen har Finn Taksøe-Jensens⁴⁴ bok *Skifte af dødsboer* varit betydande för framställningen. *Skifte af dødsboer* ger en väl tilltagen redogörelse för de danska reglerna på området dödsbon och inkluderar även bakgrunden till den stora reform som ledde till att reglerna ser ut som de gör idag. Detsamma gäller Erik Werlauffs⁴⁵ bok *Arv & skifte*.

1.8 Disposition

Framställningens disposition ser ut som följande. I uppsatsens andra kapitel gör jag en kortfattad historisk tillbakablick. Däri redogör jag för de

³⁷ Se Lehrberg (2019), s. 203.

³⁸ Professor vid Uppsala universitet.

³⁹ Professor vid Uppsala universitet.

⁴⁰ Professor emeritus vid Göteborgs universitet.

⁴¹ Professor emeritus vid Uppsala Universitet.

⁴² Juris doktor och docent vid Uppsala universitet.

⁴³ Professor emeritus vid Göteborgs universitet.

⁴⁴ Professor och dr.jur. vid Köpenhamns Universitet.

⁴⁵ Professor och dr.jur. vid Aalborg Universitet.

regleringar som legat till grund för samt lett fram till gällande ÄB. I kapitlet som följer, det tredje, behandlar studien dödsboet och dess utformning. Den provisoriska dödsboförvaltningen behandlar jag i kapitel fyra. I kapitel fem redogör jag för såväl den privata som den särskilda dödsboförvaltningen. Som ovan nämnts är den särskilda dödsboförvaltningen i fokus och den provisoriska samt privata dödsboförvaltningen redogör jag för endast som en del i förståelsen för den särskilda dödsboförvaltningen. I uppsatsens femte kapitel behandlar studien således instituten förordnande av bouppteckningsman samt testamentsexekutorn, så som de ser ut idag. I kapitlet som följer, kapitel sex, beskriver jag kortfattat bouppteckningen och dödsboanmälan. Därefter, i kapitel sju, beskriver jag bodelningsförfarandet. Som ovan nämnts, redogör jag inte för de materiella regler som rör själva bodelningen. I kapitel åtta går jag igenom regleringen kring arvskiftet. I kapitlet som följer, kapitel nio, redogör studien för den danska dödsboförvaltningen- och avvecklingen. I kapitel tio behandlar jag den harmoniseringsutredning som till viss del tog sikte på dödsbon. Vidare redogör jag för den statliga utredning som föreslagit en reform av dödsboförvaltningen.

I kapitel elva, som är det avslutande kapitlet, följer en sammanfattande jämförelse samt analys av det presenterade materialet. I detta kapitel ämnar jag försöka besvara de frågeställningar som inte redan under de tidigare kapitlen har blivit besvarade.

Framställningen nedan följer således till stora delar den ordning som förvaltning, utredning och avveckling i ett dödsbo i stort går till i praktiken. Det vill säga, den utgår från den provisoriska dödsboförvaltningen och avslutas med arvskiftet.

2 En kort historisk tillbakablick

2.1 Romersk och germansk rätt

Inom den romerska rätten var grundtanken att den avlidne rättsligt levde kvar genom arvingen. Till följd av detta skulle arvingen svara för samtliga förbindelser som arvlåtaren hade. Arvingen skulle svara för dessa såsom att de var arvingens egna förbindelser. Vidare innebar den romerska rätten att för de fall att den avlidne efterlämnade flera arvingar, övertog dessa kvarlåtenskapen som en enhet och inte med ideella andelar. För somliga arvingar gavs med tiden däremot möjligheten att avstå från arvet, och således även att befrias från att ansvara för den avlidnes skulder.⁴⁶ Rättsläget var däremot annorlunda i den germanska rätten där utgångspunkten var att arvingarna erhöll det som blev kvar av den avlidnes kvarlåtenskap efter det att borgenärerna fick betalt. Arvingarna var inledningsvis skyddade mot borgenärernas krav på fast egendom, men i takt med utvecklingen stärktes borgenärernas rättsliga ställning. Till följd av detta förlorade principen, att den fasta egendomen var skyddad, sin ställning.⁴⁷

2.2 Svensk medeltidsrätt

Svensk medeltidsrätt grundade sig på samma tankegångar som den germanska rätten – arvingarna övertog enbart tillgångarna. Borgenärerna, som hade bättre rätt till den avlidnes kvarlåtenskap, hade att rikta sina anspråk mot boet och kvarlåtenskapen, och inte mot arvingarna direkt.⁴⁸ Innan skifte kunde företas skulle boets skulder betalas. Arvingarna skulle som utgångspunkt handha förvaltningen. Några bestämmelser kring denna fanns det dock inte i medeltidslagarna. Däremot erkände lagstiftaren, redan under medeltiden, testamentsexekutorer. Vidare fanns det i lagarna specifika bestämmelser kring arvskiften. Arvingarna kunde ådra sig själva ansvar för

⁴⁶ Se SOU 1932:16, s. 51–52.

⁴⁷ Se Saldeen (2006), s. 132; Se SOU 1932:16, s. 54.

⁴⁸ Se Saldeen (2006), s. 132.

skulder genom att undanröja tillgångar eller skifta boet innan skulden hade betalats. I och med den ekonomiska utvecklingen började man även att uppteckna den avlidnes egendom. Arvingarna överlät bouppteckning till borgmästare och råd – det offentliga.⁴⁹

2.3 Ärvdabalk i 1734 års lag

Även i 1734 års lag fortsatte de gamla germanska principerna att leva kvar.⁵⁰ Lagen innehöll få regler om boutredningen. Vad lagen däremot stadgade var att en delägare fortfarande kunde ådra sig själv personligt ansvar för den avlidnes skulder om hen handlade på ett visst sätt.⁵¹ Ansvar kunde utkrävas om arvingarna åsidosatte regler som syftade till skydd för borgenärerna.⁵² Utgångspunkten var att dödsboförvaltning- och utredning sköttes av dödsbodelägarna men möjlighet fanns att i testamente utpeka testamentsexekutor, eller för delägarna att uppdra åt syssloman att överta förvaltningen.⁵³ Denna syssloman eller så kallad boutredningsman kunde också utses genom arvlåtarens testamente.⁵⁴

2.4 Lag (1933:314) om boutredning och arvskifte

Förut gällande regler om boutredning ansågs inte vara ändamålsenliga. Ett tillfredställande resultat förutsatte nämligen att delägarna i dödsboet var överens vilket ofta inte var fallet.⁵⁵ Om inte någon hade utpekats såsom testamentsexekutor hade delägarna endast två möjligheter – att förvalta boet själva eller avträda boet till konkurs. Om delägarna inte avträdde boet till konkurs riskerade de fortfarande att själva stå för boets skulder.⁵⁶ I

⁴⁹ Se SOU 1932:16, s. 73.

⁵⁰ Se SOU 1932:16, s. 74.

⁵¹ Se Saldeen (2006), s. 132.

⁵² Se SOU 1933:16, s. 74.

⁵³ Se Saldeen (2006), s. 132.

⁵⁴ Se SOU 1933:16, s. 75.

⁵⁵ Se Prop. 1933/7, s. 77.

⁵⁶ Se Saldeen (2006), s. 131–132.

utredningen som låg till grund för lag (1933:314) om boutredning och arvskifte⁵⁷ föreslog lagberedningen därmed möjligheten att begära att rätten förordnade boutredningsman. Dennes uppdrag skulle inte lämpligen detaljstyras i lag. Vidare konstaterade lagberedningen att testamentsexekutorn hade och fortsättningsvis skulle ha en friare ställning i förhållande till boutredningsmannen. Vidare anfördes att testamentsexekutorn, mot bakgrund av att dennes lämplighet inte prövades av det offentliga, inte medförde samma trygghet som en boutredningsman.⁵⁸ I utredningen lyftes även lämpligheten i att boutredningsmannen skulle biträda delägarna vid skiftet.⁵⁹ Sedermera framhöll Lagrådet i en proposition att boutredningsmannainstitutet var den viktigaste nyheten i förslaget och förslaget utmynnade i BL.⁶⁰ Inte förrän BL:s ikraftträdande ansågs dödsboet vara ett självständigt rättssubjekt.⁶¹

2.5 Ärvdabalken

ÄB trädde ikraft 1958 och ersatte då fyra lagar som reglerade arv, testamente, boutredning och arvskifte – däribland BL.⁶² Huvuddragen av förslaget till ÄB bestod av fastställande av faderskap till barn födda utom äktenskap, dessa barns arvsrätt, adoptivbarnens rättsställning och arvsrätt. Förslaget innehöll i övrigt inte några omfattande förändringar.⁶³ 1958 övergick således reglerna från BL i stort sett helt oförändrade till ÄB.⁶⁴ Flertalet av de bestämmelser som tar sikte på dödsbon har således varit oförändrade sedan 30-talet.

I följande sex kapitel behandlas gällande rätt på området dödsboförvaltning-, utredning- och avveckling, däribland ÄB:s regler. I viss mån kommer även på området förekommande reformer och utredningar att behandlas.

⁵⁷ Fortsättningsvis BL i enlighet med förkortningslista.

⁵⁸ Se SOU 1933:17, s. 85.

⁵⁹ Se SOU 1933:17, s. 159.

⁶⁰ Se Prop. 1933:7, s. 47.

⁶¹ Se Saldeen (2006), s. 132.

⁶² Jfr. SOU 1998:110, s. 69.

⁶³ Se SOU 1954:6, s. 72–77.

⁶⁴ Se Saldeen (2006), 132.

3 Dödsboet

3.1 Vad är ett dödsbo?

När en person avlider bildas en juridisk person – ett så kallat dödsbo – vilket stadgas i 18 kap. 1 § 1 st. ÄB. Dödsboet omfattar den avlidnes alla tillgångar, skulder, rättigheter och skyldigheter.⁶⁵ Att dödsboet är en juridisk person innebär bland annat att dödsboet kan ingå och säga upp avtal för egen räkning. Det innebär också att dödsboet kan vara part i rättegång där det kan företrädas av såväl dödsbodelägare som boutredningsman.⁶⁶

3.2 Vilka är dödsbodelägarna?

Vidare följer det av 18 kap. 1 § 1 st. ÄB att arvingar och universella testamentstagare är delägare i dödsboet. Även efterlevande make eller sambo är delägare i den avlidnes dödsbo om bodelning ska ske. Arvinge är den som enligt lag ärver den avlidne, det vill säga släktingar som ingår i första, andra eller tredje parentelen, men även Allmänna arvsfonden omfattas av begreppet arvinge.⁶⁷ Enligt 2 kap. 1–3 §§ ÄB innebär detta att den avlidnes barn, barnbarn och de i rakt nedstigande led – bröstarvingarna – är legala arvingar. Detsamma gäller för den avlidnes föräldrar, deras barn och i sista hand den avlidnes far- och morföräldrar samt deras avkomlingar. Universell testamentstagare är den eller de som enligt ett testamente ska erhålla hela, en andel av eller överskottet av kvarlåtenskapen. Vidare innebär det att testamentstagare som enbart ska erhålla en sak, ett penningbelopp eller någon annan form av rättighet, en så kallad legatarie, således inte är dödsbodelägare

⁶⁵ Se Eriksson, Anders, *Arv och testamente*, Stockholm 2008 [citeras: Eriksson (2008)], s. 257.

⁶⁶ Se Lind, Göran och Walin, Gösta, *Ärvdabalken Del II med kommentarer* (1 februari 2020, 6z uppl., Norstedts Juridik, <https://pro-karnovgroup-se.ludwig.lub.lu.se/b/documents/3282419?t=TABS_BOOK_INFO#BOOKPART9789139311416CHAPTER1_COMM1>) [citeras: Lind och Walin (2020)], kommentaren till 18 kap., under rubriken *Inledning*; Om dödsboets möjlighet att vara part i rättegång se avsnitt 5.2.1.4.

⁶⁷ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket*.

i den avlidnes dödsbo.⁶⁸ Borgenärer ingår inte heller i delägarkretsen. Att dessa parter är uteslutna beror på att det har ansetts att legatarier inte påverkas av hur förvaltningen går till. Legatarier och borgenärer skyddas också genom reglerna i 21 kap. ÄB och 22 kap. 1–3 §§ ÄB.⁶⁹ Om bodelning redan har skett efter den avlidnes död eller om bodelning inte ska ske är efterlevande make och sambo inte dödsbodelägare om vederbörande inte också är arvinge eller universell dödsbodelägare.⁷⁰

Delägarkretsen kan ändras under boutredningsprocessen.⁷¹ En person som gör anspråk på arv efter en avliden kan därför *tills vidare* anses vara dödsbodelägare i dennes dödsbo.⁷² Det följer av praxis att vid de fall att det föreligger tvist om vem eller vilka som är dödsbodelägare i ett dödsbo ska samtliga anses vara dödsbodelägare fram till dess att något annat fastställs.⁷³ Det är dock inte förrän bouppteckningen förrättas som det fastställs vem eller vilka som är delägare i den avlidnes dödsbo. I och med det fastställs också vem eller vilka som får lov att företräda boet, vilket i sig kan innebära en del problem. Vissa banker tillåter till exempel inte att bankkontomedel används om inte bouppteckningen visas upp, vilket kan göra det svårt för delägarna att betala räkningar och andra skulder.⁷⁴

3.3 Vad ingår i dödsboet?

All egendom som har ingått i den avlidnes förmögenhet tillhör dödsboet. Sådana rättigheter som inte kan tillkomma annan än den avlidne ska dock inte ingå. Om den avlidne var gift utgörs förmögenheten av både eventuellt

⁶⁸ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 1 Dödsbodelägare*.

⁶⁹ Se Carlén-Wendels, Thomas, *Bodelning och arvskifte*, Stockholm 1994 [citeras: Carlén-Wendels (1994)], s. 67; Skyddsreglerna behandlas närmare under avsnitt 5.1.1.

⁷⁰ Se Saldeen (2006), s. 132.

⁷¹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 2 Dödsboförvaltningens uppgift*.

⁷² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 1 Dödsbodelägare*.

⁷³ Se t.ex. NJA 1971 s. 109 och NJA 1995 s. 148.

⁷⁴ Se Molin och Bokelund Svensson (2019), s. 19.

giftorättsgoods och enskild egendom.⁷⁵ Däremot omfattar dödsboförvaltningen endast den avlidnes tillgångar och skulder. Om den avlidne efterlämnar make eller sambo fortsätter denne att förvalta sina egna tillgångar.⁷⁶ Efterlevande make och sambo måste dock redovisa för sin förvaltning fram till dess att bodelning sker, 9 kap. 3 § ÄktB och 11 § SamboL.

3.4 Vad innebär dödsboförvaltningen?

Med hjälp av den tillfälliga verksamheten – dödsboförvaltningen – ska den avlidnes kvarlåtenskap övergå till de som har rätt till den. I och med övergången av kvarlåtenskapen slutförs dödsboförvaltningen. Förvaltningen ska således i slutändan leda till en avveckling av dödsboet varför de åtgärder som företas ska vara inriktade på just avveckling.⁷⁷ Att dödsboets verksamhet är en avvecklande sådan finns stadgat i ÄB:s 18 kap. 3 §. Förevarande paragraf ger uttryck för att en av dödsboets företagen rättshandling inte binder boet om inte tredje man var i god tro. Det gäller i de fall när rättshandlingen inte har varit erforderlig för begravning eller boets uppteckning. Lind och Walin förklarar att tillgångarna i första hand ska betala dödsboets skulder och att återstående tillgångar ska ge ”[...] ett bättre utgångsläge för delning”.⁷⁸

I svensk rätt finns det tre övergripande former av förvaltning, som sin tur möjliggör förvaltning på ytterligare olika sätt. Den inledande förvaltningen är den så kallade provisoriska förvaltningen, som flertalet författare beskriver den. Denna form inträder i samband med att dödsfallet inträffar och kommer nu i följande kapitel att kort beskrivas. Därefter följer i efterföljande kapitel en redogörelse för den mer definitiva förvaltningen, som antingen utgörs av privat förvaltning eller särskild förvaltning.⁷⁹

⁷⁵ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 2 Dödsboförvaltningens uppgift*.

⁷⁶ Se Brattström och Singer (2015), s. 159.

⁷⁷ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 2 Dödsboförvaltningens uppgift*.

⁷⁸ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 3 §.

⁷⁹ Jfr. t.ex. Saldeen (2006), s. 135; Jfr. t.ex. Andersson m.fl. (1991), s. 100.

4 Provisorisk förvaltning

Första steget i boutredningen är att någon provisoriskt tar hand om den avlidnes egendom.⁸⁰ Den som sammanbodde med den avlidne eller annan som kan ta hand om den ska provisoriskt förvalta boet fram till dess att den som definitivt ska förvalta boet har övertagit förvaltningen. Förvarande gäller om egendomen inte vårdas av förmyndare, syssloman eller annan, vilket stadgas i 18 kap. 2 § 1 st. ÄB. Den provisoriska förvaltningen innebär främst att se till att egendomen bevaras oförändrad fram till dess att den egentliga boutredningen inleds. Det handlar således om att *vårda* egendomen. Vården utgör en rättslig plikt vilken kan medföra skadeståndsskyldighet gentemot övriga delägare. Då vårdaren har en rättslig plikt att vårda egendomen kan hen inte befrias från uppdraget endast för att det anses vara tidskrävande. Vårdaren ska genast meddela övriga delägare om dödsfallet. Är någon av delägarna i behov av god man ska vårdaren anmäla detta hos överförmyndaren enligt 11 kap. föräldrabalken⁸¹, 18 kap. 2 § ÄB. Vidare ska vårdaren se till att den normala förvaltningsformen inleds snarast möjligt.

Finns det inte någon delägare som kan handha den provisoriska förvaltningen av den avlidnes egendom kan annan person som bodde tillsammans med den avlidne handha den, i enlighet med 18 kap. 2 § 2 st. ÄB. Finns det inte heller någon sådan kan en hyresvärd eller annan som är närmast att ha hand om egendomen sköta förvaltningen. Den som ska förvalta egendomen enligt andra stycket är endast skyldig att *ta hand om* egendomen och tillkalla delägarna som övertar förvaltningen eller anmäla dödsfallet till socialnämnden. Denna typ av vård är således mindre omfattande än den enligt första stycket. Lind och Walin framhåller dock att åtgärder som kan komma ifråga inte skiljer sig mycket från den vård som delägare enligt första stycket utför.⁸²

⁸⁰ Se Andersson m.fl. (1991), s. 14.

⁸¹ Fortsättningsvis FB i enlighet med förkortningslista.

⁸² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 2 §, under rubriken *Andra stycket*.

5 Definitiv förvaltning

5.1 Privat förvaltning

5.1.1 Förvaltning av dödsbodelägarna

Utgångspunkten för dödsboets förvaltning är att dödsbodelägarna *gemensamt* ska handha denna, vilket stadgas i 18 kap. 1 § 1 st. ÄB. Denna samförvaltning ska ske med beaktande av övriga rättsägares intressen.⁸³ Att dödsbodelägarna gemensamt ska handha förvaltningen innebär att de måste vara överens om nästan alla åtgärder som vidtas för dödsboets räkning.⁸⁴ Om någon av delägarna företräds av förmyndare, god man eller förvaltare kan det i vissa fall dessutom krävas tillstånd från överförmyndaren att företa en del åtgärder, vilket följer av 15 kap. 4 § FB. I de fall det rör sig om brådskande åtgärder kan dessa däremot vidtas utan samtligas samtycke.⁸⁵ Lind och Walin framhåller att ”brådskande åtgärder” kan tolkas extensivt men att delägarna endast undantagsvis kan frångå annars begärd enighet.⁸⁶

Samtliga dödsbodelägare har såväl en rättighet som skyldighet att delta i förvaltningen.⁸⁷ Som ovan konstaterats handlar förvaltningen om att utreda och avveckla dödsboet. Förvaltningsåtgärder som således kan komma ifråga är diverse ingående och uppsägande av avtal samt försäljningar av olika slag. Som exempel ges uppsägande av hyresavtal på en sådan brådskande åtgärd som således inte erfordrar samtliga dödsbodelägares samtycke. Övriga åtgärder som kan komma ifråga avseende delägarnas samförvaltning är inte specificerade i lag.⁸⁸

⁸³ Se Prop. 1933:7, s. 76.

⁸⁴ Se Eriksson (2008), s. 261.

⁸⁵ Se Eriksson (2008), s. 261.

⁸⁶ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 5 Enskild delägares behörighet i särskilda fall*.

⁸⁷ Se Carlén-Wendels (1994), s. 67.

⁸⁸ Se Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 18 kap. 1 §, Lexino 2019-05-01.

Dödsbodelägarna är i stort fria i sin förvaltning, men begränsas däremot av reglerna i 21 kap. ÄB och 22 kap. 1–3 §§ ÄB som skyddar borgenärer och legatarier.⁸⁹ Det handlar i dessa fall om att eventuella borgenärer ska få betalt för de fordringar de har mot dödsboet samt att eventuella legatarier ska få ut de legat de enligt testamentariska förordnanden har rätt till, vilket följer av ifrågavarande paragrafer. Egendomen som dödsbodelägarna har att gemensamt förvalta är endast den avlidnes egendom och således faller en eventuell efterlevande makes giftorättsgodts samt dennes enskilda egendom utanför förvaltningen. Motsvarande gäller för efterlevande sambo. Efterlevande make kommer således fortsatt att förvalta sin del av giftorättsgodset samt sin enskilda egendom men måste som ovan beskrivits enligt 9 kap. 3 § ÄktB avge redovisning för sin förvaltning. Detsamma gäller för efterlevande sambo.⁹⁰ Redovisningsplikten inträder vid den kritiska tidpunkten – dödsfallet – i enlighet med 9 kap. 2 § ÄktB och 11 § SamboL. Redovisningsplikt föreligger fram till dess att bodelning har förrättats. Det framgår inte närmare av lagtexten vad redovisningsplikten innebär.⁹¹ I förarbetena stadgas däremot att makarna, eller i detta fallet make, ska lämna *upplysningar* om egendomen. Maken ska kunna uppvisa verifikationer avseende de försäljningar, utbyten och underhåll som har gjorts.⁹²

Dödsbodelägarna företräder dödsboet mot tredje man och har rätt att tala och svara i mål som rör dödsboet, vilket stadgas i 18 kap. 1 § 1 st. ÄB. Vidare följer det av 18 kap. 6 § ÄB att dödsbodelägare ska ersätta sådan skada som hen uppsåtligen och av vårdslöshet genom vård och förvaltning orsakat någon vars rätt är beroende av utredningen.

⁸⁹ Se Carlén-Wendels (1994), s. 67.

⁹⁰ Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 4 Samförvaltningen*; Sambors redovisningsplikt regleras i 11 § SamboL.

⁹¹ Se Tottie, Lars och Teleman, Örjan, Äktenskapsbalken med kommentarer (1 juli 2018, 3 uppl., Norstedts Juridik, <https://pro-karnovgroup-se.ludwig.lub.lu.se/b/documents/2965691?t=TABS_BOOK_INFO>) [citeras: Tottie och Teleman (2018)], kommentaren till 9 kap. 3 §; Bodelningen kommer närmare att behandlas under kapitel 7.

⁹² Jfr. Prop. 1986/87 s. 158.

5.1.2 Förvaltning genom fullmakt

5.1.2.1 Syssloman

Om delägarna inte kan komma överens eller inte vill förvalta dödsboet gemensamt kan de istället *gemensamt utse* en person att förvalta boet. En sådan konstruktion blir tillämplig genom att samtliga delägare utfärdar en fullmakt. Sådan fullmakt regleras av bestämmelser om sysloman i 18 kap. handelsbalk⁹³. Dödsboet kan när som helst återkalla fullmakten och därmed det uppdrag fullmaktshavaren har fått.⁹⁴

5.1.2.2 Privata boutredningsmän

Den vanligaste förvaltningsformen är den som utförs av privata boutredningsmän. I många fall är det banker och juridiska byråer som handhar denna förvaltning. De privata boutredningsmännen sköter vanligtvis förrättning av bouppteckningen, boutredningen, samt genomför bodelning och efterföljande arvskifte. Dessa boutredningsmän erhåller, precis som övriga sysloman, sin behörighet genom dödsbodelägarnas fullmakt. Privata boutredningsmäns verksamhet regleras således till viss del av diverse principer gällande syslomannaskap men är i övrigt oreglerad. Förvaltningen faller nämligen utanför ÄB:s reglering. Lind och Walin framhåller att det föreligger oklarheter kring denna förvaltningsform och att det därför finns skäl att se över en reglering även avseende denna förvaltningsform.⁹⁵

5.1.2.3 Syslomannaskapet

Som ovan stadgats grundar sig såväl privat boutredningsman som annan syslomans uppdrag i fullmakten från delägarna. Syslomännen har att förhålla sig till allmänna regler om syslomannaskap. Det finns däremot författare som menar att avtalsrättens fullmaktslära, som framför allt kommer till uttryck genom 2 kap. lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar

⁹³ Jfr. Andersson m.fl. (1991), s. 102–103; Då principer och bestämmelser som rör syslomannaskapet även är tillämpliga avseende privata boutredningsmän behandlas dessa i avsnitt 5.1.2.3 nedan; Fortsättningsvis HB i enlighet med förkortningslista.

⁹⁴ Se Andersson m.fl. (1991), s. 102–103.

⁹⁵ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap., under rubriken *Inledning*.

på förmögenhetsrättens område⁹⁶, i stort har ersatt reglerna om fullmakt för syssloman.⁹⁷ Sysslomannen handlar i dödsboets namn och ska utföra det uppdrag hen har fått med aktsamhet och omtanke och har att följa de angivna instruktioner hen har fått.⁹⁸ Har sysslomannen agerat försumligt kan skyldighet för syssloman att ersätta dödsboet för skadan medfölja, vilket följer av 18 kap. 3 och 4 §§ HB. När sysslomannen har avslutat sitt uppdrag ska denne lämna slutredovisning till dödsboet enligt 18 kap. 1 § HB. Om en delägare inte är nöjd med sysslomannens slutredovisning kan denne klandra redovisningen genom att väcka talan mot sysslomannen. Talan ska väckas inom ett år från det att sysslomannen lämnade redovisningen, vilket följer av 18 kap. 9 § HB.

5.2 Särskild förvaltning

5.2.1 Förvaltning genom boutredningsman

5.2.1.1 Allmänt

Om delägarna inte själva vill handha förvaltningen av boet är en ytterligare möjlighet att dödsboet enligt 19 kap. 1 § ÄB förvaltas genom en boutredningsman. Boutredningsmannaförordnandet var, som ovan beskrivits, ”[...] den ojämförligt viktigaste nyheten [...]”⁹⁹ 1933 års reform medförde.¹⁰⁰ Boutredningsmannens uppdrag, behörigheter, befogenheter, rättigheter och skyldigheter regleras helt och hållet i 19 kap. ÄB och nedan kommer de mest centrala bestämmelserna att behandlas.

5.2.1.2 Begäran om boutredningsmannaförordnade

En boutredningsman förordnas av tingsrätt på begäran av behörig person. Det är endast de personer som enligt lag är behöriga som kan begära att boet ska avträdas till förvaltning av boutredningsman. Behöriga är dödsbodelägarna,

⁹⁶ Fortsättningsvis AvtL i enlighet med förkortningslista.

⁹⁷ Jfr. t.ex. Karnov internet, Handelsbalk (1736:1232) 18 kap. 1 §, not 28, 2020-05-14.

⁹⁸ Se Andersson m.fl. (1991), s. 102–103.

⁹⁹ Se Prop. 1933:7 s. 47.

¹⁰⁰ Se Prop. 1933:7 s. 47.

testamentsexekutor¹⁰¹ samt i vissa fall legatarie eller den som berörs av en ändamålsbestämmelse.¹⁰² Vad gäller testamentsexekutorns rätt att begära förordnande tillfaller rätten endast den som är att anse som *generalexekutor*, och följaktligen inte den som endast är att anse såsom *specialexekutor*.¹⁰³ En ändamålsbestämmelse innebär att den avlidne i sitt testamente förordnat att viss egendom ska användas på ett särskilt sätt, dock utan att en viss person erhållit rätten. Det kan exempelvis röra sig om en fastighet som ska användas med ett särskilt ändamål.¹⁰⁴ Även borgenärer, eller andra som riskerar att påverkas ekonomiskt genom dödsboets ekonomiska förlust kan vara behöriga att framställa begäran.¹⁰⁵

Att rätten ska förordna att dödsboet ska avträdas till förvaltning innebär två från varandra fristående beslut, å ena sidan beslutas *att* boutredningsman ska förordnas och å andra sidan *vem* som ska förordnas.¹⁰⁶ Rätten kan i enlighet med 19 kap. 10 § ÄB interimistiskt meddela beslut om förordnande av boutredningsman. Att den avlidne i sitt testamente uteslutit delägarna från förvaltningen genom förordnande om boutredningsman utgör inte ett hinder mot en begäran om boutredningsmannaförordnande.¹⁰⁷

5.2.1.3 Valet av boutredningsman

Boutredningsmannen kan vara både en fysisk eller juridisk person och förordnas som ovan nämnts av tingsrätten efter sådan begäran. Tingsrätten ska förordna en så kvalificerad boutredningsman att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver, vilket stadgas i 19 kap. 3 § ÄB. Domstolen ska vid valet av boutredningsman ta hänsyn till eventuella förslag från de som är beroende av utredningen.¹⁰⁸ Är delägarna

¹⁰¹ Testamentsexekutorn kommer närmare att behandlas under avsnitt 5.2.2.

¹⁰² Se Andersson m.fl. (1991), s. 103.

¹⁰³ Se Saldeen (2006), s. 138–139.; Skillnaden mellan *generalexekutor* och *specialexekutor* kommer att behandlas under avsnitt 5.2.2.3.

¹⁰⁴ Se Brattström och Singer (2015), s. 103 & 192.

¹⁰⁵ Se Andersson m.fl. (1991), s. 103.

¹⁰⁶ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket, p 1*.

¹⁰⁷ Se Andersson m.fl. (1991), s. 103.

¹⁰⁸ Se SOU 1998:110, s. 239.

inte överens om förslag på boutredningsman utser domstolen lämpligen en annan än den föreslagna personen.¹⁰⁹ En person som utses till boutredningsman måste samtycka till detta.¹¹⁰ Delägare kan själv utses till boutredningsman och för det fall att det finns förordnande om testamentsexekutor har denne företräde till förordnande om boutredningsman, 19 kap. 3 § 2 och 3 st. ÄB. Finns det inga förslag på boutredningsman utser domstolen en advokat eller jurist till uppdraget.¹¹¹

Rätten kan bestämma att flera boutredningsmän ska förordnas. Vidare kan rätten även besluta att förvaltningen ska delas mellan dem och på vilket sätt delningen ska ske, 19 kap. 4 § ÄB. I sådant fall får varje boutredningsman agera självständigt. I övriga fall är förvaltningen in dubio odelad.¹¹² En anledning att förordna flera boutredningsmän kan vara ett testamentsförordnande om specialexecutor som då endast har visst förvaltningsuppdrag.¹¹³

5.2.1.4 Boutredningsmannens uppdrag

Boutredningsmannen övertar ensamt förvaltningen av dödsboet. Boutredningsmannen träder således i stället för såväl arvingar och universella testamentstagare som efterlevande make och sambo. Boutredningsmannen har således att överta de uppgifter som egentligen hade tillfallit delägarna gemensamt. En boutredningsman har, utöver att se till dödsboets bästa, även till uppdrag att beakta den enskilde delägaren.¹¹⁴

Boutredningsmannen ska företa *alla* för boet erforderliga åtgärder, enligt 19 kap. 11 § 1 st. ÄB. Boutredningsmannen ska utföra förvaltningsåtgärder, men

¹⁰⁹ Se Eriksson (2008), s. 263.

¹¹⁰ Se Sveriges Domstolar: "Boutredning och arvskifte", <<https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/boutredning-och-arvskifte/>>, besökt: 2020-04-26.

¹¹¹ Se Sveriges Domstolar: "Boutredning och arvskifte", <<https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/boutredning-och-arvskifte/>>, besökt: 2020-04-26.

¹¹² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 4 §.

¹¹³ Se Karnov internet, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 4 §, not 224, 2020-03-14.

¹¹⁴ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 4 Samförvaltningen*: Jfr. Saldeen (2006), s. 140.

kan även vara behjälplig vid förrättande av bouppteckning, verkställande av legat och ändamålsbestämmelser samt bodelning och arvskifte.¹¹⁵ 19 kap. 11 § 3 st. ÄB stadgar att boutredningsmannen ska inhämta dödsbodelägarnas yttranden över vissa viktigare frågor som i större mån påverkar behållningen i boet. Vidare följer det av ifrågavarande paragraf att det kan vara frågan om avyttring av egendom av särskilt värde för delägarna, avveckling av rörelse eller frågan om uppgörelse med eventuella borgenärer. Det som avses i paragrafen ämnar dock inte vara en uttömmande lista. Viktigt att betona är att inhämtandet av delägarnas mening endast ska göras när det *kan* ske. Om inte boutredningsmannen kan inhämta meningen ska inte detta förhindra att dödsboet fortsatt förvaltas.¹¹⁶ Boutredningsmannen behöver inte heller följa de yttranden som lämnas av delägarna.¹¹⁷

Utöver inhämtande av delägarnas mening vid ovan nämnda åtgärder måste boutredningsmannen inhämta delägarnas skriftliga *samtycke*, och om detta inte är möjligt, rättens tillstånd, vid överlåtelse av fast egendom och tomträtt, 19 kap. 13 § 1 st. ÄB. Om en boutredningsman företar en överlåtelse av fast egendom eller tomträtt är denna däremot inte utan vidare ogiltig. Dödsbodelägare måste väcka klandertalan inom tre månader från det att denne blev varse om överlåtelsen, eller senast ett år efter att lagfart eller inskrivning har beviljats, 19 kap. 13 § 2 st. ÄB.¹¹⁸ Boutredningsmannen kan dessutom inhämta rättens tillstånd för det fall att hen rent faktiskt har kunnat inhämta samtycke, men då hen inte får ett sådant tillstånd av delägarna.¹¹⁹ Det krävs emellertid starka skäl för att rätten ska tillåta en försäljning av fast egendom eller tomträtt, om delägarna inte har gett sitt samtycke till en sådan.¹²⁰

¹¹⁵ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 11 §, under rubriken *Första stycket*.

¹¹⁶ Se Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 11 §, Lexino 2019-05-01.

¹¹⁷ Se Eriksson (2008), s. 264.

¹¹⁸ Mer om klander under avsnitt 5.2.1.9.

¹¹⁹ Se Eriksson (2008), s. 264.

¹²⁰ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 13 §, under rubriken *Första stycket*.

I ett avgörande från Högsta domstolen¹²¹ konstaterade domstolen att boutredningsmannen inte borde försöka sälja en fastighet om inte medel från försäljningen krävs för att betala skulder hänfödda till den avlidne och dennes dödsbo.¹²² HD fastslog däremot i ett senare mål, att det som stadgades i 1933 års lagförarbeten om starka skäl numera inte har lika stor betydelse vilket i sin tur skulle motivera en mindre restriktiv tillämpning av undantagsregeln.¹²³ Förarbetsuttalandena som avsågs och bakgrunden till denna inskränkning, har bland annat motiverats av att fast egendom och tomträtt har intagit en särskild ställning och varit av särskild betydelse för familjen i dessa frågor.¹²⁴

Vidare företräder boutredningsmannen dessutom dödsboet mot tredje man och får föra talan samt svara i mål som rör dödsboet, vilket stadgas i 19 kap. 12 § ÄB. Behörigheten omfattar inte endast rättegångar vid allmän domstol, utan ger även boutredningsmannen rätt att förvalta boet gentemot alla myndigheter som kan komma ifråga under uppdraget.¹²⁵ Av 19 kap. 12 § ÄB följer att delägarna fortsatt får föra talan som part i eget namn för boets räkning, om resterande delägare är motparter och boutredningsmannen inte själv för boets talan.

Enligt 19 kap. 14 a § ÄB ska boutredningsmannen varje år till minst en av delägarna avge redovisning för medelsförvaltningen under det föregående året. Bestämmelsen infördes 1974 och avsåg att ge dödsbodelägarna mer kontroll över förvaltningen.¹²⁶ När dödsboet är redo för bodelning och arvskifte, och då delning kan ske utan nackdel för någon vars rätt är beroende av utredningen, ska boutredningsmannen till delägarna avge slutredovisning för sin förvaltning, vilket stadgas i 19 kap. 15 § ÄB. Det är i samband med denna redovisning som förvaltningsuppdraget anses ha slutgjorts.

¹²¹ Försättningsvis HD i enlighet med förkortningslista.

¹²² Se NJA 1994 s. 141.

¹²³ Se NJA 2009 s. 90.

¹²⁴ Se SOU 1932:16, s. 205.

¹²⁵ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 12 §.

¹²⁶ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 14 a §, under rubriken *Första stycket*.

Redovisningen ämnar fastslå vilka åtgärder som bidragit till det slutliga boet. Delägare som är missnöjd med redovisningen kan klandra densamma.¹²⁷

5.2.1.5 Oenighet mellan boutredningsmännen

I 19 kap. 16 § ÄB stadgas att om flera boutredningsmän förordnas gäller flertalets beslut. Kan dessa inte enas i ärendet och det inte går att urskilja ett majoritetsbeslut kan avgörandet hänskjutas till rätten. Vidare följer det av ifrågavarande paragraf att rättens beslut inte kan överklagas.

5.2.1.6 Tillsyn över boutredningsmannen

En dödsbodelägare kan begära att rätten ska förordna god man att utöva tillsyn över boutredningsmannen och dennes förvaltning om boutredningsmannen inte kan ställa säkerhet för ersättning som denne kan bli skyldig att utge, 19 kap. 17 § ÄB. Vidare stadgar 19 kap. 17 § ÄB att om god man inte är utsedd kan rätten ändå på begäran av delägare förelägga en boutredningsman att avge redogörelse för sin förvaltning eller förordna någon att granska förvaltningen. Rätten kan också ex officio förordna en god man att utöva tillsyn över förvaltningen eller förordna boutredningsmannen att avge redogörelse för förvaltningen.¹²⁸

5.2.1.7 Entledigande av boutredningsman

När uppdraget har slutförts kan boutredningsmannen på sin begäran entledigas av rätten, vilket följer av 19 kap. 15 § 4 st. ÄB. Om boutredningsmannen vill frånträda uppdraget innan det är slutfört och visar hen skälig orsak ska hen entledigas av rätten, enligt 19 kap. 5 § 1 st. ÄB. En boutredningsman kan också entledigas om hen anses olämplig eller av annan orsak borde skiljas från uppdraget. Sådan begäran kan framställas av någon vars rätt är beroende av utredningen, eller om något sådant förhållande på annat sätt blir känt, 19 kap. 5 § 2 st. ÄB. Vidare kan samtliga dödsbodelägare

¹²⁷ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 15 §, under rubriken *Första stycket*; Klander behandlas i avsnitt 5.2.1.9 nedan.

¹²⁸ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 17 §, under rubriken *Första stycket*.

i enlighet med 19 kap. 6 § ÄB ansöka om att boutredningsmannaförvaltningen ska upphöra.

5.2.1.8 Boutredningsmannens ersättningsskyldighet

Boutredningsman är skyldig att ersätta sådan skada som hen uppsåtligen eller av vårdslöshet har orsakat antingen dödsboet eller någon annan vars rätt är beroende av utredningen, 19 kap. 18 § ÄB. Boutredningsmannen ska agera i dödsboets intresse men också handla på så sätt att skada för annan kan undvikas.¹²⁹

5.2.1.9 Klander av boutredningsmannens förvaltning

Den dödsbodelägare som är missnöjd med boutredningsmannens förvaltning kan föra talan om klander, 19 kap. 19 § ÄB. 19 kap. 19 § ÄB hänvisar till bestämmelserna som gäller för syssloman, det vill säga 18 kap. 9 § HB. 18 kap. 9 § HB stadgar att den som vill klandra sysslomans förvaltning ska väcka talan inom ett år efter att sysslomannen slutgjort uppdraget och avgett sin redovisning för förvaltningen.

5.2.2 Förvaltning genom testamentsexekutor

5.2.2.1 Allmänt

Inledningsvis kan nämnas att även vad gäller testamentsexekutorns uppdrag, behörigheter, befogenheter, rättigheter och skyldigheter, regleras dessa uteslutande i 19 kap. ÄB, tillsammans med boutredningsmannen. Flertalet bestämmelser som rör boutredningsmannen äger även tillämpning på testamentsexekutorn.¹³⁰ Emellertid finns det också viktiga undantag.¹³¹ Såväl likheter som olikheter, dessa institut emellan, kommer nedan att behandlas.

¹²⁹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 18 §, under rubriken *Första stycket*.

¹³⁰ Se t.ex. 19 kap. 20 § ÄB som hänvisar till 14–16, 18 och 19 §§.

¹³¹ Se t.ex. 19 kap. 20 § ÄB.

5.2.2.2 Valet av testamentsexekutor

Inledningsvis bör något kortfattat också nämnas om testamentariska förordnanden. En viktig skillnad mellan boutredningsmannens och testamentsexekutors förordnande är nämligen att boutredningsmannen, som ovan konstaterats, förordnas genom domstol medan testamentsexekutorn får sitt förordnande genom den avlidnes testamente.¹³² Ett testamente innebär att testator beslutar om sin kvarlåtenskap genom olika sorters testamentsförordnanden. Testamentsförordnanden kan ta sikte på en specifik sak, ett penningbelopp eller rättigheter till egendom.¹³³ En testator kan genom testamentariskt förordnande även utpeka en person som testamentsexekutor.¹³⁴ Testatorn kan utpeka en person antingen som generalexekutor eller såsom specialexekutor. Ett testaments-exekutorsförordnande tillmäts samma verkan som övriga testamentariska förordnanden, vilket innebär att arvlåtaren endast kan sörja för förvaltningen över successionen i sin *egen* kvarlåtenskap. En testator kan således inte genom testamentariskt förordnande utesluta efterlevande makes eller sambos förvaltningsrätt.¹³⁵

Att testamentsexekutorn utses genom testamentariskt förordnande innebär att testamentet måste vinna laga kraft innan förordnandet börjar gälla. Vidare innebär detta att ett testamente som förklaras ogiltigt får till konsekvens att även förordnandet om testamentsexekutor blir utan verkan.¹³⁶ En delägare kan klandra ett testamente inom sex månader från att denne blivit delgiven¹³⁷

¹³² Jfr. Wallin, Gunvor, *Arv och boutredning*, Stockholm 1979, s. 35.

¹³³ Se Brattström och Singer (2015), s. 100 och 103.

¹³³ Se Carlén-Wendels (1994), s. 70.

¹³⁴ Se Carlén-Wendels (1994), s. 67.

¹³⁵ Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket, p 1*; Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 20 § under rubriken *Första stycket*.

¹³⁶ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket, p 2*.

¹³⁷ Testamentet har delgivits när bestyrkt kopia har mottagits. Se vidare i Skatteverket: Ställningstagande, *Om delgivning av testamente*, Dnr 130 243499-05/111, 2005-05-03, <<https://www.skatteverket.se/funktioner/rattsinformation/arkivforrattsligvagledning/arkiv/stallningstaganden/aldre/ar/2005/stallningstaganden2005/13024349905111.5.5c13cb6b1198121ee8580001533.html>>, besökt: 2020-05-20.

det, enligt 14 kap. 4–5 §§ ÄB. Dödsbodelägare kan trots ett exekutorsförordnande begära förordnande av boutredningsman.¹³⁸

5.2.2.3 Testamentsexekutorns uppdrag

Testamentsexekutor, som utsetts såsom generalexekutor, får vidta *alla* de åtgärder som behövs för att utreda dödsboet enligt 19 kap. 20 § ÄB. Testamentsexekutorn ska utreda, förvalta, företräda och avveckla boet.¹³⁹ I övrigt ska testamentsexekutorn säkerställa att testators vilja efterlevs och därmed verkställa testamentet.¹⁴⁰ En specialexekutor har endast fått viss förvaltningsuppgift.¹⁴¹ En testamentsexekutor har i likhet med boutredningsmannen, utöver att se till dödsboets bästa, även till uppdrag att beakta den enskilde delägaren.¹⁴² Vidare framgår det av 19 kap. 20 § ÄB att vad som sägs i 20 kap. 14–16, 18 och 19 §§ ÄB om boutredningsman även ska äga tillämpning på testamentsexekutor.

Exekutorns uppdrag och ställning i förhållande till dödsbodelägarna framgår av testamentsförordnandet.¹⁴³ Om det inte särskilt anges att testamentsexekutorns uppdrag inskränks anses dennes uppdrag vara att företa alla åtgärder.¹⁴⁴ Testamentsexekutorn inskränks således inte, likt boutredningsmannen, så sett att hen inte utan samtycke får överlåta fast egendom.¹⁴⁵ Att så är fallet följer av att testamentsexekutorn är en av den avlidne förordnad förtroendeman.¹⁴⁶ Däremot är det lämpligt att exekutorn agerar i samförstånd med delägarna. Testamentsexekutorn påverkar endast

¹³⁸ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket, p 1*.

¹³⁹ Se Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 20 §, Lexino 2012-06-01: Om testamentsexekutorns uppdrag såsom skiftesman se avsnitt 8.3.4.

¹⁴⁰ Se Andersson m.fl. (1991), s. 105.

¹⁴¹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket, p 2*.

¹⁴² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 1 §, under rubriken *Första till fjärde stycket, p. 4 Samförvaltningen*.

¹⁴³ Se Carlén-Wendels (1994), s. 67.

¹⁴⁴ Se Andersson m.fl. (1991), s. 105.

¹⁴⁵ Se Saldeen (2006), s. 137–138.

¹⁴⁶ Se Beckman, Sigrid, *Arv, testamente, boutredning*, Stockholm 1980, s. 83.

arvingarnas och universella testamentstagares rätt till att delta i förvaltningen – efterlevande make och sambo har fortfarande rätt att delta.¹⁴⁷

5.2.2.4 Oenighet mellan testamentsexekutorer

19 kap. 20 § ÄB hänvisar till förevarande kapitel 16 § som behandlar oenighet mellan boutredningsmän. Även vad gäller testamentsexekutorer gäller således flertalets beslut för de fall att flera testamentsexekutorer finns förordnade. Testator kan dock anvisa annat i testamentet.¹⁴⁸ Kan testamentsexekutorerna inte enas i ärendet och det inte finns något flertalets beslut kan avgörandet hänskjutas till rätten. Vidare följer det av ifrågavarande paragraf att rättens beslut inte kan överklagas.

5.2.2.5 Tillsyn över testamentsexekutorn

De bestämmelser som gäller tillsyn över boutredningsmannaförvaltningen i form av god man har inte gjorts tillämpliga på testamentsexekutorn. Motivet är att det inte har ansetts vara i överensstämmelse med testators vilja att förordna om sådan tillsyn.¹⁴⁹ Däremot kan viss typ av tillsyn över en testamentsexekutors åtgärder anses föreligga, genom redovisning av medelsförvaltning och slutredovisning, i enlighet med 19 kap. 14 a och 15 §§ ÄB, som också är tillämpliga på testamentsexekutorn, enligt 19 kap. 20 § ÄB.

5.2.2.6 Entledigande av testamentsexekutor

Det följer av 19 kap. 5 § 2 st. ÄB¹⁵⁰ att testamentsexekutor som inte kan anses lämplig eller av annan orsak bör avskiljas från dennes uppdrag ska entledigas. Vidare följer det av tredje stycket i förevarande paragraf, att om testamentsexekutor är förordnad till boutredningsman och testamentet ogiltigförklaras, ska rätten pröva om denne fortfarande ska anförtros

¹⁴⁷ Jfr. Saldeen (2006), s. 137–138; Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 20 §, under rubriken *Första stycket*.

¹⁴⁸ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 20 §, under rubriken *Andra stycket*.

¹⁴⁹ Se SOU 1932:16, s. 230–231.

¹⁵⁰ 19 kap. 20 § ÄB hänvisar till 19 kap. 5 § 2 st. ÄB.

uppdraget som boutredningsman. Om testamentsexekutor förordnats till boutredningsman, och dennes uppdrag hävs, innebär det att testamentsexekutorn återgår till att endast vara testamentsexekutor och det uppdrag som denne i egenskap av sådan innehar.¹⁵¹

5.2.2.7 Testamentsexekutorn som boutredningsman

Som ovan konstaterats kan även en utsedd testamentsexekutor begära förordnande av boutredningsman och även föreslå sig själv som sådan. Om testamentsexekutor finns ska denna allt som oftast förordnas som boutredningsman, 19 kap. 3 § ÄB. Testamentsexekutorn tillerkänns således visst företräde till ett förordnande om boutredningsman. Endast om det finns skäl som talar mot att testamentsexekutorn utses, ska någon annan förordnas. Arvlåtarens testamentariska förordnande ska således väga tyngre än dödsbodeläggares förslag. Nämnada princip följer av att den avlidne har ansetts bättre kunna väga boets olika intressen mot varandra.¹⁵²

Lind och Walin framhåller att om en dödsbodeläggare inte vill godkänna den utpekade testamentsexekutorn eller inte godkänner testamentet, i vilket exekutorn utpekats, ska rätten företa en så kallad förhandsprövning av testamentets giltighet och exekutorns lämplighet.¹⁵³

HD fastslog i ett mål från 1988 att endast förhållandet att efterarvingarna hyste misstro mot en föreslagen boutredningsman inte utgjorde tillräckliga skäl mot att förordna denne som boutredningsman. I förevarande mål hade en avlidens persons efterarvingar föreslagit att annan ”opartisk person” skulle utses till boutredningsman. HD framhöll emellertid att utredningen i målet inte gav stöd för att den föreslagna boutredningsmannen, tillika i testamente utpekad testamentsexekutor, inte skulle utföra sitt uppdrag på ett objektivt sätt. Att den föreslagna boutredningsmannen tidigare hade biträtt den avlidne

¹⁵¹ Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 6 §.

¹⁵² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 3 §, under rubriken *Tredje stycket*.

¹⁵³ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 3 §, under rubriken *Tredje stycket*.

i hennes juridiska angelägenheter framhölls snarare tala för att han hade ”[...] särskilt god kännedom om dödsboets förhållanden”.¹⁵⁴

Är boutredningsman samtidigt testamentsexekutor kan denne utan delägarnas samtycke avyttra fast egendom. Det gäller däremot endast, som ovan nämnts, om testamentet vunnit laga kraft och inte annat följer av testamentsförordnandet.¹⁵⁵ Denna problematik, att testamentsexekutorn inte kan inleda förvaltning innan testamentet har vunnit laga kraft, har uppmärksamats som en brist i lagstiftningen. Lösningen på detta problem har helt enkelt varit möjligheten att låta testamentsexekutorn ansöka om förordnande av boutredningsman och genom att i detta ha företräde till ett sådant förordnande.¹⁵⁶

Även efter att ett testamente har vunnit laga kraft kan en testamentsexekutor emellertid ha nytta av att begära ett boutredningsmannaförordnande. Med ett sådant förordnande tillkommer en särskild legitimation som i vissa fall kan vara nödvändig i utlandet.¹⁵⁷ Ett boutredningsmannaförordnande kan även vara till nytta för en testamentsexekutor vid de fall oenighet föreligger med en efterlevande make eller sambo, eftersom testamentsexekutorn således även kommer att träda istället för dessa.¹⁵⁸

Testamentsexekutor kan när som helst begära särskild dödsboförvaltning. Trots ännu inte lagkraftvunnet testamente eller förordnande av boutredningsman kan hen, med delägarnas godkännande, ta hand om egendomen, till dess att hen på rättslig grund får handha förvaltningen.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Se NJA 1988 s. 594.

¹⁵⁵ Se Andersson m.fl. (1991), s. 104.

¹⁵⁶ Se Saldeen (2006), s. 137.

¹⁵⁷ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap. 20 §, under rubriken *Första stycket*.

¹⁵⁸ Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 19 kap., under rubriken *Inledning*; Se även 5.2.1.4 ovan.

¹⁵⁹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 18 kap. 2 §, under rubriken *Första stycket*.

5.2.2.8 Testamentsexekutors ersättningskyldighet

Testamentsexekutor är skyldig att ersätta sådan skada som hen uppsåtligen eller av vårdslöshet har orsakat antingen dödsboet eller någon annan vars rätt är beroende av utredningen, vilket följer av 19 kap. 18 § ÄB som 19 kap. 20 § ÄB hänvisar till.

5.2.2.9 Klander av testamentsexekutors förvaltning

Även testamentsexekutors förvaltning kan klandras genom delägarens möjlighet att föra talan om klander i enlighet 19 kap. 19 § ÄB som 19 kap. 20 § ÄB hänvisar till. 19 kap. 19 § ÄB hänvisar vidare, som ovan nämnts, till bestämmelserna som gäller för syssloman, det vill säga 18 kap. 9 § HB. 18 kap. 9 § HB stadgar att den som vill klandra sysslomans förvaltning ska väcka talan inom ett år efter att sysslomannen slutfört uppdraget och avgett sin redovisning för förvaltningen.

6 Bouppteckningen

6.1 Boutredningen

Bouppteckningen, som bland annat ska innehålla uppgifter om den avlidnes tillgångar och skulder, kräver att det först och främst förekommer en utredning – *boutredningen*. Boutredningen fastställer vilka tillgångar och skulder som finns i dödsboet. Övriga åtgärder som kan bli aktuella vad gäller boutredningen, såsom förberedelse inför bouppteckningen, är utredning av släktförhållanden samt värdering av tillgångarna. Utgångspunkten är att det är dödsbodelägarna, om de handhar förvaltningen, som bistår med informationen. Förvaltas dödsboet av boutredningsman eller testamentsexekutor, kan de istället företa sådana åtgärder och sådan utredning.¹⁶⁰

6.2 Allmänt om bouppteckningen

När boutredningen är färdig ska bouppteckning upprättas.¹⁶¹ Bouppteckningen sker, även den, inom ramen för själva dödsboförvaltningen.¹⁶² Bouppteckningen ska upprättas senast tre månader efter dödsfallet. Efter ansökan till Skatteverket kan dock tiden förlängas, 20 kap. 1 § ÄB. Civilrättsligt används bouppteckningen som en legitimationshandling för rätten att företräda boet. Bouppteckningen ska dessutom användas som underlag för både bodelning och arvskitte och i vissa fall även för fastställande av efterarv.¹⁶³ Tidigare användes bouppteckningen även som underlag för fastställande av arvsbeskattningen.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Se Molin och Bokelund Svensson (2019), s. 30–31.

¹⁶¹ Se Grauers (2016), s. 199.

¹⁶² Se Carlén-Wendels (1994), s. 75.

¹⁶³ Se Saldeen (2006), s. 143.

¹⁶⁴ Se Molin och Bokelund Svensson (2019), s. 18.

6.3 Förrättning av bouppteckning

20 kap. 2 § ÄB stadgar att den dödsbodelägare som har hand om egendomen, eller i förekommande fall boudredningsman eller testamentsexekutor, ska bestämma datum och plats för bouppteckningens förrättning samt utse två gode män att förrätta den. Vidare stadgas att samtliga dödsbodelägare och efterlevande make eller sambo ska kallas till förrättningen. Efterarvingar ska också kallas till förrättningen. De två gode männen ska närvara vid förrättningen i egenskap av förrättningsmän. De ska även intyga att allt blivit riktigt antecknat, vilket följer av 20 kap. 6 § 3 st. ÄB.

6.4 Bouppteckningens innehåll

Bouppteckningen ska, utöver uppgifter om den avlidne, innehålla uppgift om boets tillgångar och skulder samt efterlevande makes tillgångar och skulder om makarna hade giftorättsgemenskap. För de fall att den avlidne efterlämnat sambo och denne har begärt bodelning ska den egendom som omfattas av bodelningen uppges. Föreligger det testamente eller äktenskapsförord ska även dessa uppges i bouppteckningen.¹⁶⁵

20 kap. 6 § 1 st. ÄB stadgar att bouppgivare är den som vårdar egendomen eller bäst känner till boet och således den som ska lämna uppgifter om boet. Vidare framgår att även delägare och efterlevande make samt sambo på begäran kan inlämna uppgifter om boet. Bouppgivaren ska på bouppteckningen intyga att uppgifterna som lämnats är riktiga och att inga uppgifter avsiktligt har utelämnats.

20 kap. 10 § ÄB stadgar att för de fall att ny tillgång, skuld eller felaktighet upptäcks i bouppteckningen ska tilläggsbouppteckning förrättas inom en månad. De bestämmelser som är tillämpliga på den ordinarie

¹⁶⁵ Se 20 kap. ÄB; Se Grauers (2016), s. 204–205.

bouppteckningen äger även tillämpning på tilläggsbouppteckningen enligt 20 kap. 10 § 3 st. ÄB.

6.5 Dödsboanmälan – undantaget

I vissa fall kan en dödsboanmälan ersätta bouppteckningen. En dödsboanmälan kan tillämpas vid de fall att den avlidnes tillgångar inte räcker till mer än begravningskostnader och andra utgifter som uppkommer till följd av dödsfallet, 20 kap. 1 § 2 st. och 8 a § ÄB. Om den avlidne ägde fast egendom eller tomträtt är det inte möjligt att använda sig av dödsboanmälan, 20 kap. 8 a § 1 st. ÄB. Om dödsbodelägare eller annan begär det, eller om nya tillgångar påträffas, ska bouppteckning ändå förrättas, 20 kap. 8 a § 4 st. ÄB. Det är socialnämnden i kommunen som gör dödsboanmälan och dödsbodelägare som har boet i sin vård är därför skyldig att anmäla dödsfallet till socialnämnden.¹⁶⁶ En dödsboanmälan ska innehålla uppgifter om den avlidne samt intyg som uppvisar tillgångarna i dödsboet, 20 kap. 8 a § 2 st. ÄB.

¹⁶⁶ Se Andersson m.fl. (1991), s. 19.

7 Bodelning med anledning av dödsfall

7.1 Allmänt om bodelningen

Bestämmelserna om förrättande av bodelning med hjälp av bodelningsförrättare infördes i samband med att BL trädde ikraft.¹⁶⁷ Reglerna om bodelning med anledning av dödsfall innebär att om den avlidne efterlämnar make måste den efterlevandes egendom avskiljas innan arvsförrättas.¹⁶⁸ Det är det som återstår efter att den efterlevande makens giftorätt och andra rättigheter avskilts genom bodelning som ska fördelas genom arvsförrättet. Detsamma gäller för bodelning enligt SamboL.¹⁶⁹

7.2 Bodelningsförrättaren

7.2.1 Allmänt om bodelningsförrättaren

Om parterna – den efterlevande maken eller sambon och den avlidne makens eller sambons arvingar och universella testamentstagare – inte är överens om bodelningen kan de begära att någon förordnas såsom bodelningsförrättare. Om boet redan förvaltas av boutredningsman, och ingen annan redan har förordnats som bodelningsförrättare, är boutredningsmannen utan särskilt förordnande även bodelningsförrättare.¹⁷⁰ En testamentsexekutor blir däremot inte utan särskilt förordnade bodelningsförrättare.¹⁷¹ Om inte boutredningsman förvaltar boet utses vanligen den som har föreslagits såsom bodelningsförrättare.¹⁷²

¹⁶⁷ Se Tottie och Teleman (2018), kommentaren till 17 kap., under rubriken *Inledning*.

¹⁶⁸ Se Saldeen (2006), s. 154.

¹⁶⁹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under *Inledning*.

¹⁷⁰ Jfr. Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under *Inledning*; Jfr. Andersson m.fl. (1991), s. 147.

¹⁷¹ Se Tottie och Teleman (2018), kommentaren till 17 kap. 1 §.

¹⁷² Jfr. SOU 2007:65, s. 268.

7.2.2 Bodelningsförrättarens uppdrag

Genom 1987 års reform fick såväl bodelningsförrättaren som skiftesmannen en utvidgning av sin behörighet avseende vissa prejudiciella frågor, däribland 17 kap. 6 § ÄktB.¹⁷³ 17 kap. 6 § 2 st. ÄktB stadgar att bodelningsförrättaren ska pröva tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och inte är föremål för rättegång. Frågor som avses är till exempel vem egendomen tillhör, om egendom ska ingå i bodelningen men även andelsberäkning och lottläggning.¹⁷⁴ Vidare ska en bodelningsförrättare försöka ena parterna om en delning. Lyckas inte bodelningsförrättaren få parterna att komma överens kan denna bestämma om fördelningen genom så kallad tvångsbodelning. En bodelning kan klandras inom fyra veckor efter delgivningen genom att parterna väcker talan.¹⁷⁵

En bodelningsförrättare kan också förordnas redan innan en bouppteckning har gjort och i dessa fall ska bodelningsförrättaren, enligt 17 kap. 5 § ÄktB, se till att bouppteckning förrättas.

7.2.3 Entledigande av bodelningsförrättaren

Bodelningsförrättaren ska entledigas om det finns skäl för det, stadgas i 17 kap. 4 § ÄktB. Skäl som härtill avses är att bodelningsförrättaren inte längre är lämplig eller att bodelningsförrättaren inte längre behövs.¹⁷⁶

¹⁷³ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under rubriken *Inledning*.

¹⁷⁴ Se Karnov internet, Äktenskapsbalk (1987:230) 17 kap. 6 §, not 367, 2020-05-25.

¹⁷⁵ Se Andersson m.fl. (1991), s. 147.

¹⁷⁶ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till Äktenskapsbalken 17 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket*.

8 Arvskifte

8.1 Allmänt om arvskiftet

När eventuell bodelning är färdig kvarstår den avlidnes kvarlåtenskap utgörande av dennes enskilda egendom och dennes del av giftorättsgodset.¹⁷⁷ Dödsboet upplöses genom arvskiftet vilket innebär att den avlidnes tillgångar delas upp mellan arvingarna.¹⁷⁸ Om den avlidne har efterlämnat ett testamente ska detta först verkställas genom att legaten utgår till testamentstagarna. Medel för fullgörande av eventuella ändamålsbestämmelser ska även avsättas. Därefter skiftas dödsboet mellan dödsbodelägarna.¹⁷⁹

Arvskiftet utgörs, precis som bodelningen, av tre moment – beräkningen av arvslotterna, lottläggningen och upprättandet av handlingen som även den kallas arvskiftet.¹⁸⁰ Det finns få bestämmelser i lag som reglerar hur arvskifte ska genomföras. Tidigare fanns bestämmelser om skiftesmannen i ÄB:s 23 kap. 5–9 §§ och dessa var enligt giftermålsbalkens 13 kap. 1 § även tillämpliga på bodelningsförrättaren. I och med 1987 års reform gäller numera det motsatta – ÄktB:s regler som tar sikte på bodelningsförrättaren är tillämpliga även på skiftesmannen.¹⁸¹

8.2 Lottläggningen

Som ovan nämnts innehåller ÄB få bestämmelser om hur genomförandet av arvskiftet ska gå till. En bestämmelse som ger viss vägledning är 23 kap. 3 § ÄB som behandlar lottläggningen vid arvskiftet. I paragrafen stadgas att varje delägare har rätt att njuta lott i varje slag av egendom. Egendom som inte

¹⁷⁷ Se Andersson m.fl. (1991), s. 149.

¹⁷⁸ Se Skatteverket: ”Ansökan om boutredningsman”, <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2017.3/322288.html>>, besökt: 2020-03-03.

¹⁷⁹ Se Brattström och Singer (2015), s. 192–193.

¹⁸⁰ Se Carlén-Wendels (1994), s. 75.

¹⁸¹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under rubriken *Inledning*.

lämpligen bör delas eller skiljas ska dock läggas på samma lott. Bestämmelsen gäller såväl om delägarna själva förrättar skiftet som om en skiftesman gör det. Vad principen att delägarna har rätt till lott i varje slag innebär är inte helt klarlagt, men Lind och Walin framhäver att det sannolikt innebär att alla arvingar har rätt till en del lösöre, en del aktier och så vidare, om sådan finns i kvarlåtenskapen.¹⁸²

För de fall att kvarlåtenskapen innehåller fast egendom uppstår inte sällan problem, särskilt om det redan föreligger oenighet mellan delägarna i dödsboet. Mot bakgrund av att delägarna ska njuta lott i varje slag blir följden att delägarna får en andel i fastigheten. Finns det i kvarlåtenskapen flera likvärdiga fastigheter, framstår det inte som lämpligt att varje delägare får en ideell andel i samtliga fastigheter. Finns det däremot endast en fastighet i kvarlåtenskapen som samtliga delägare vill ha, kan den enda lösningen i vissa fall vara att tillskifta samtliga en ideell andel i den – en åtgärd som vanligen företas och får till konsekvens att delägarna blir samägare till fastigheten. Lind och Walin framhåller att detta många gånger kan framstå som en olycklig lösning, särskilt i de fall delägarna redan är oeniga. I dessa fall kan försäljning enligt lagen (1904:48 s.1) om samäganderätt¹⁸³ komma att bli aktuell och familjen blir därmed av med fastigheten. HD har visat på restriktiv tillämpning av undantagsregeln, det vill säga att egendomen läggs på samma lott.¹⁸⁴

I ett mål från 1987 konstaterade HD att huruvida egendom lämpligen skulle delas eller skiljas skulle utgå från vad som var bäst för samtliga delägare. Domstolen hade inhämtat yttrande från Advokatsamfundet, som framhävde att det även i praktiken var gängse bruk att delägarna tillskiftades en ideell andel i fastigheten.¹⁸⁵

¹⁸² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap. 3 §, under rubriken *Första stycket, Envar delägare har rätt till lott i varje slag av egendom.*

¹⁸³ Försättningsvis SamL i enlighet med förkortningslista.

¹⁸⁴ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap. 3 §, under rubriken *Första stycket, Envar delägare har rätt till lott i varje slag av egendom.*

¹⁸⁵ Se NJA 1987 s. 943; Problematiken som tar sikte på fast egendom var även något som Ärvdabalksutredningen berörde. Se vidare i avsnitt 10.2.3.2 om problematiken.

8.3 Privat förrättning av arvskifte

Utgångspunkten för arvskiftet är att detta regleras av dödsbodelägarna själva. Dödsbodelägarna är inte bundna av bestämmelser i lag och får således lov att fördela dödsboets resterande tillgångar som de önskar, med undantag för fast egendom. Det finns inte heller något hinder mot att dödsbodelägarna frångår ett testamente om samtliga delägare är överens.¹⁸⁶ Vad som däremot kan inskränka valfriheten är bestämmelser om vad arvingar och testamentstagare har rätt att *kräva*.¹⁸⁷ Annat är det dock om den avlidne förordnat om testamentsexekutor. Denna har som ovan nämnts även till uppgift att säkerställa att fördelningen av kvarlåtenskapen sker i enlighet med testamentet och därmed i enlighet med den avlidnes vilja.¹⁸⁸

8.4 Förättning av arvskifte genom skiftesman

8.4.1 Allmänt om skiftesmannainstitutet

Möjligheten att använda sig av en särskilt förordnad skiftesman för att förrätta arvskiftet infördes i samband med att möjligheten att använda sig av bodelningsförrättare infördes, genom BL:s ikraftträdande.¹⁸⁹ I och med 1987 års reform blev istället reglerna om bodelningsförrättare, bodelning och make även tillämpliga på skiftesmannen, arvskiftet och delägarna.¹⁹⁰

8.4.2 Val av skiftesman

Om dödsbodelägarna inte kan komma överens om fördelningen av kvarlåtenskapen kan de begära att tingsrätten förordnar att arvskiftet ska förrättas genom skiftesman, 23 kap. 5 § ÄB. 23 kap 5 § ÄB hänvisar till vissa bestämmelser som behandlar bodelningsförrättare, det vill säga 17 kap. 1–4

¹⁸⁶ Se Brattström och Singer (2015), s. 193.

¹⁸⁷ Se Carlén-Wendels (1994), s. 70.

¹⁸⁸ Se Molin och Bokelund Svensson (2019), s. 179.

¹⁸⁹ Se SOU 1964:35, s. 429.

¹⁹⁰ Se SOU 1998:110, s. 250.

och 6–9 §§ ÄktB. Den som enligt 17 kap. 1 § ÄktB är bodelningsförrättare är dock inte, endast i och med detta, också skiftesman.¹⁹¹ Vidare ska skiftesmannen vara lämplig för uppgiften.¹⁹²

8.4.3 Skiftesmannens uppdrag

Skiftesmannens behörigheter har länge varit en fråga som varit föremål för diskussion.¹⁹³ Frågan behandlades särskilt under en statlig utredning som företogs 1964 vilken framhöll att det inte i förarbeten fanns några ”[...] närmare upplysningar om skiftesmannens befogenheter”.¹⁹⁴ Skiftesmannen ska initialt försöka få dödsbodelägarna att komma överens om skiftet. Om skiftesmannen inte lyckas få dödsbodelägarna att enas finns möjligheten att förrätta ett tvångsskifte, 17 kap. 6 § 2 st. ÄktB som 23 kap. 5 § ÄB hänvisar till. Precis som vad gäller bodelningsförrättaren fick skiftesmannen, genom 1987 års reform, vidare behörighet avseende prejudiciella frågor, exempelvis 17 kap. 6 § ÄktB.¹⁹⁵ Skiftesmannen ska därmed besluta i de frågor i vilka dödsbodelägarna är oeniga.¹⁹⁶ Lind och Walin framhåller att skiftesmannen har i uppdrag att bestämma arvs- och testamentslotternas storlek samt lottläggningen.¹⁹⁷ En förordnad skiftesman har inte, i egenskap av skiftesman, varken befogenhet eller behörighet att företa förvaltningsåtgärder.¹⁹⁸

Även vid förrättning genom skiftesman gäller utgångspunkten att varje delägare har rätt till varje slag av egendom, med undantag för de fall att egendom ej lämpligen kan delas eller skiljas. Skiftesmannen måste därmed göra en lämplighetsprövning rörande huruvida egendom ska hållas samman eller bör delas. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till både egendomens beskaffenhet men även förhållandena i övrigt och delägarnas möjligheter att

¹⁹¹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap. 5 §, under rubriken *Första stycket*.

¹⁹² Se Tottie och Teleman (2018), kommentaren till 17 kap. 4 §.

¹⁹³ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under rubriken *Inledning*.

¹⁹⁴ Se SOU 1964:35, s. 429.

¹⁹⁵ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under rubriken *Inledning*.

¹⁹⁶ Se Brattström och Singer (2015), s. 194.

¹⁹⁷ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till Äktenskapsbalken 17 kap. 6 §, under rubriken *Andra stycket*.

¹⁹⁸ Se Saldeen (2006), s. 156.

kunna utnyttja ifrågavarande egendom.¹⁹⁹ Vidare ska skiftesmannen bestämma datum och plats då arvskifte ska förrättas, och sedan kalla samtliga delägare till denna, 17 kap. 6 § ÄktB.²⁰⁰

I förarbeten har anförts att även en skiftesman kan förordnas redan innan en bouppteckning har gjorts och att skiftesmannen i dessa fall i enlighet med 17 kap. 5 § ÄktB ska se till att bouppteckning förrättas.²⁰¹ Lind och Walin ställer sig frågande till vad ett sådant uttalande kan grunda sig på då 23 kap. 5 § ÄB inte hänvisar vidare till 17 kap. 5 § ÄktB.²⁰²

8.4.4 Skiftesman i egenskap av testamentsexekutor eller boutredningsman

Om boet är ställt under förvaltning av testamentsexekutor är denna utan särskilt beslut även skiftesman, 23 kap. 5 § 2 st. ÄB. Vidare följer det av ifrågavarande paragraf att detta inte gäller om någon annan redan är utsedd att vara skiftesman eller om testamentsexekutorn även är delägare i boet. Om det finns en testamentsexekutor kan även denne förrätta tvångsskifte. Precis som vad gäller skiftesmannen kan ett sådant skifte överklagas.²⁰³

Om en boutredningsman eller testamentsexekutor har hand om boutredningen ingår det i dennes uppdrag att verkställa legat innan skiftet förrättas.²⁰⁴ Trots att boutredningsman är förordnad och att denne i egenskap av just boutredningsman också får skifta boet kan delägarna ansöka hos rätten att annan person ska förordnas.²⁰⁵ Om skiftesman har förordnats kan boutredningsman ändå förordnas. I detta fall är boutredningsmannen däremot

¹⁹⁹ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap. 3 §, under rubriken *Första stycket*, *Envar delägare har rätt till lott i varje slag av egendom*.

²⁰⁰ 23 kap. 5 § ÄB hänvisar till 17 kap. 6 § ÄktB.

²⁰¹ Se Prop. 1986/87:1, s. 220.

²⁰² Se Lind och Walin (2020), kommentaren till Äktenskapsbalken 17 kap. 1 §, under rubriken *Första stycket*.

²⁰³ Se Molin och Bokelund Svensson (2019), s. 136.

²⁰⁴ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till Äktenskapsbalken 22 kap. 1 § ÄB, under rubriken *Andra stycket*.

²⁰⁵ Se SOU 2007:65, s. 325.

inte behörig att förrätta skiftet.²⁰⁶ Boutredningsmannen ska i sådana fall endast förvalta dödsboet.²⁰⁷

8.4.5 Entledigande av skiftesman

En skiftesman ska entledigas om skäl talar för detta. Sådana skäl kan vara att den som är skiftesman inte är lämplig eller att skiftesmannen inte längre behövs. Har en skiftesman exempelvis agerat till förmån för en av delägarna, kan exempelvis en annan delägare begära entledigande.²⁰⁸

8.5 Skifteshandlingen

Arvskiftet är ett avtal, en skriftlig överenskommelse mellan dödsbodelägarna om hur den avlidnes kvarlåtenskap ska fördelas mellan dem.²⁰⁹ Det är först när arvskiftet är undertecknat som arvingen har rätt att förfoga över den egendom den har tillskiftats genom arvskiftet.²¹⁰ Handlingen ska undertecknas av samtliga arvingar och universella testamentstagare.²¹¹ Av praktiska skäl är det inte ovanligt att förrättningarna, bodelningen och arvskiftet, sker i samma handling – en kombinerad bodelnings- och arvskifteshandling.²¹²

8.6 Klander och ogiltigförklarande av arvskifte

Skifteshandlingen ska delges arvingarna och de universella testamentstagarna snarast möjligt, i enlighet med 17 kap. 8 § ÄktB som 23 kap. 5 § ÄB hänvisar till. Vidare stadgas att om en delägare är missnöjd med ett förrättat arvskifte

²⁰⁶ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap. 5 §.

²⁰⁷ Se Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 23 kap. 5 §, Lexino 2012-06-01.

²⁰⁸ Se Tottie och Teleman (2018), kommentaren till 17 kap. 4 §.

²⁰⁹ Se Brattström och Singer (2015), s. 193.

²¹⁰ Se Saldeen (2006), s. 155.

²¹¹ Se SOU 1998:110, s. 250.

²¹² Jfr. Andersson m.fl. (1991), s. 223.

har denne möjlighet att klandra skiftet genom att väcka talan vid tingsrätt mot övriga dödsbodelägare inom en månad från delgivningen av skiftet. Det är således inte dödsboet som blir part i målet utan övriga dödsbodelägare. Vidare framgår det att om tiden försuttits förlorar delägaren sin rätt att klandra skiftet och skiftet vinner således laga kraft. Då arvskiftet har karaktären av ett avtal, framhåller Lind och Walin att det får till följd att allmänna regler om ogiltighet bör vara analogt tillämpliga även på arvskiftet.²¹³

²¹³ Se Lind och Walin (2020), kommentaren till 23 kap., under rubriken *Inledning*.

9 Det danska arvskiftet – *skifte af dødsboer*

9.1 En historisk tillbakablick

I dansk rätt var dödsboförvaltning fram till mitten på 1600-talet överlämnad till arvingar och eventuella förmyndare. Fanns det inte några arvingar eller för de att fall att arvingarna frånsade sig arv och skuld förvaltades boet med hjälp av det offentliga.²¹⁴ I och med 1683 års lag blev istället utgångspunkten att det offentliga skulle hantera dödsbon. Danmark har haft en skiftelov²¹⁵ sedan 1874, men inte förrän 1997 genomgick LOV nr 155 af 30/11/1874²¹⁶ en omfattande reform. Inte förrän då övergick förvaltningen ytterligare en gång till privat förvaltning som utgångspunkt, med statens tillsyn genom skifteretten.²¹⁷

9.2 Reformen

1989 fick det danska *Justitieministeriets*²¹⁸ *Skiftelovsudvalg*²¹⁹ uppdraget att göra en fullständig revision av skiftesreglerna.²²⁰ Intentionen till reformen var att utveckla ett nytt system. Det nya systemet fick namnet *bobestyrerbehandling*²²¹. Utgångspunkten för reformen var att befolkningen i Danmark generellt inte längre levde tillsammans i stora familjer som sträckte sig över flera generationer, med gemensam drift av lantbruk.²²² Reglerna förenklades och moderniserades med anledning av reformen.²²³ För att reglerna skulle bli så effektiva som möjligt fick bobestyreren ett avsevärt

²¹⁴ Se Taksøe-Jensen, Finn; under medvirken af Dybdahl, Lise, *Skifte af dødsboer*, Köpenhamn 1998 [citeras: Taksøe-Jensen (1998)], s. 29.

²¹⁵ Sv. dansk lag som reglerade dödsbon.

²¹⁶ Skifteloven. Fortsättningsvis SKL i enlighet med förkortningslista.

²¹⁷ Jfr. Werlauff, Erik, *Arv og skifte*, Köpenhamn 2007 [Werlauff (2007)], s. 80–81; Sv. skifteretten utgör en del av byretterna, den allmänna domstolens första instans.

²¹⁸ Sv. motsvarigheten till det svenska justitiedepartementet.

²¹⁹ Sv. udvalg är arbetsgrupper som danska motsvarigheten till riksdagen inrättar.

²²⁰ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 45.

²²¹ Sv. förvaltning genom boutredningsman.

²²² Se Taksøe-Jensen (1998), s. 51.

²²³ Se Werlauff (2007), s. 82.

större utrymme att handla.²²⁴ LOV nr 383 af 22/05/1996²²⁵ medförde således, i jämförelse med den tidigare skifteloven, utökade befogenheter för sådan offentligt tillsatt förvaltare. Enbart bobestyrerbehandlingen ersatte flertalet former för förvaltning, nämligen *gældsvedgåelsesbehandling ved skifteretten*, *gældsvedgåelsesbehandling ved eksekutor*, *gældsfragåelsesbehandling ved skifteretten*, *gældsfragåelsesbehandling ved eksekutor* samt *konkursbehandling*.²²⁶ Reformen innebar i stort att antalet skiftesformer nästintill halverades och det som innan var uppdelat i två olika förvaltningsformer, ett med offentligt skifte och ett med *eksekutorskifte*²²⁷ skulle numera vara ett och samma. Numera kan följande fem skiftesformer urskiljas, *boudlæg*²²⁸ i olika former, *forenklet privat skifte*²²⁹, *privat skifte*²³⁰, *bobestyrerskifte*²³¹ samt *insolvensbehandling*^{232, 233}.

9.3 Om skiftet

Inledningsvis får skifteretten meddelande om ett dödsfall från *begravelsesmyndigheden*²³⁴ eller annan myndighet som i sin tur fått anmälan om dödsfallet, 4 § DSL. Därefter inhämtar skifteretten uppgifter om den avlidnes arvingar och testamentstagare samt kallar dessa till ett möte. Under mötet beslutar skifteretten om boets behandling. Fram till dess att boets behandling beslutats om är det den som är i besittning av den dödes tillgångar som har att bevara dessa.²³⁵

²²⁴ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 320.

²²⁵ Dødsboskifteloven. Fortsättningsvis DSL i enlighet med förkortningslista.

²²⁶ Jfr. Taksøe-Jensen (1998), s. 319: Sv. olika former av förvaltning genom domstol och testamentsexekutor.

²²⁷ Sv. skifte genom testamentsexekutor.

²²⁸ Sv. skifte av tillgångar som understiger 25 000 DKK.

²²⁹ Sv. förenklat privat skifte.

²³⁰ Sv. privat skifte.

²³¹ Sv. arvskifte genom boudredningsman.

²³² Sv. insolvensbehandling.

²³³ Se Werlauff (2007), s. 82.

²³⁴ Sv. dansk myndighet.

²³⁵ SOU 1998:110, s. 252.

9.4 Skiftesformer

9.4.1 Boudlæg

Boudlæg är den enklaste formen för förvaltning.²³⁶ Om det från den avlidnes egendom, efter att rimliga begravningskostnader och avgift till skifteretten har betalats samt borgenärerna har fått betalt, kvarstår max 25 000 DKK kan arvingarna använda sig av boudlæg i enlighet med 18 § DSL. Boudlæg innebär att förvaltningen övergår till den som skifteretten anser är den avlidnes närmaste efterlevande eller en institution som den avlidne hade anknytning till. Förvaltningen kan även övergå till den som betalat eller har förklarat sig kunna betala begravningen alternativt till en kommun eller till staten i enlighet med 19 § DSL.

9.4.2 Privat skifte

Vid privat skifte är det arvingarna som själva behandlar boet.²³⁷ Reglerna om privat skifte förenklades väsentligt i och med den nya skiftesreformen.²³⁸ Av 25 § DSL följer att skifteretten ska överlåta boet till privat förvaltning om alla arvingar begär det, boets tillgångar och eventuella säkerheter kan antas vara tillräckliga för att täcka boets skulder och det inte finns någon risk för att boet blir insolvent under förvaltningen. Vidare krävs att minst en av arvingarna är solvent och kan agera utan vårdnadshavare eller *skifteværge*²³⁹, att den avlidne inte genom testamentariskt förordnande har uteslutit privat skifte och att avgörande överväganden, inklusive arvingarnas oförmåga att betala, inte talar emot ett privat skifte. För de fall att nyss nämnda rekvisit inte är uppfyllda ska förvaltning således ske genom bobestyrer. Vidare ska även skifteretten, enligt 30 § DSL, besluta att boet, som förvaltas privat, istället ska förvaltas genom bobestyrer om en av arvingarna begär det, en borgenär eller

²³⁶ Se Danmarks Domstole: ”Skifteformer”, <<https://www.domstol.dk/alle-emner/doedsfald-og-arv/skifteformer/>>, besökt: 2020-05-25.

²³⁷ Se Danmarks Domstole: ”Skifteformer”, <<https://www.domstol.dk/alle-emner/doedsfald-og-arv/skifteformer/>>, besökt: 2020-05-25.

²³⁸ Se Werlauff (2007), s. 83.

²³⁹ Sv. en person som utses av skifteretten för att tillvarata arvingarnas intressen under boets behandling.

legatarie begär det och det finns en uppenbar risk att en fortsatt privat förvaltning utsätter denne för förlust, om tidsfristen för ansökan av *åbningsstatus* eller *boopgørelse*²⁴⁰ inte uppfylls, eller om boet i övrigt inte behandlas försvarligt.

En arvinge kan fram till dess att boet är avslutat begära att det privata skiftet ska övergå till behandling av bobestyrer. Skifteretten kan avvisa en borgenärs begäran att det privata skiftet ska övergå till behandling av bobestyrer men kan även vid så fall uppställa villkor för fortsatt privat skifte – att arvet inte utbetalas förrän borgenärerna har fått betalt.²⁴¹ Vid privat skifte agerar arvingarna i förening med varandra och beslut kräver enhällighet, 26 § 1 st. DSL.

9.4.3 Forenklet privat skifte

Precis som vad gäller privat skifte är det arvingarna som behandlar boet vid forenklet privat skifte.²⁴² Forenklet privat skifte regleras i 33–35 §§ DSL och förutsätter, förutom att rekvisiten för privat skifte är uppfyllda, att det varken ska betalas *boafgift* eller *tillægsboafgift*²⁴³. Vidare krävs att samtliga av arvingarna kan agera utan vårdnadshavare eller skifteværge, att det inte finns några testamentstagare, att boet inte är skattepliktigt, att den avlidne inte drev egen verksamhet och att det inte finns av- eller nerskrivningsbara tillgångar. För det fall att efterlevande make är ensam arvinge är reglerna om forenklet privat skifte lämpliga.²⁴⁴

²⁴⁰ Åbningsstatus och boopgørelse behandlas närmare under avsnitt 9.4.4.4: Sv. inventeringar av den avlidnes tillgångar och skulder.

²⁴¹ Se Werlauff (2007), s. 87–88.

²⁴² Jfr. Danmarks Domstole: ”Skifteformer”, <<https://www.domstol.dk/alle-emner/doedsfald-og-arv/skifteformer/>>, besökt: 2020-05-25.

²⁴³ Sv. avgifter till staten.

²⁴⁴ Se Werlauff (2007), s. 91.

9.4.4 Bobestyrerbehandling

9.4.4.1 Allmänt om bobestyrerbehandling

Då dödsboet inte förvaltas på annat sätt övergår förvaltningen till bobestyrerbehandling. Enligt 36 § DSL ska boet avträdas till förvaltning av bobestyrer om en arvinge begär det, boet kan antas vara insolvent, alla arvingar representeras av vårdnadshavare eller skifteværge eller är i konkurs, om den avlidne har testamentariskt förordnat om detta, om det inte finns några arvingar i boet eller om detta är osäkert. Förvaltning genom bobestyrer är således för ovan nämnda fall obligatoriskt.²⁴⁵

9.4.4.2 Val av bobestyrer

Justitieministern utser ett antal advokater att vara bobestyrer i varje domsaga, 11 § DSL. Den avlidne kan även genom testamentariskt förordnande ha pekat ut en specifik person att agera som dennes bobestyrer. Om den avlidne utsett en person som bobestyrer, en *testamentsindsatte bobestyrer*, ska denne förordnas som bobestyrer om denne uppfyller de krav som uppställs och inte i övrigt kan anses vara olämplig, 38 § DSL.²⁴⁶ Den avlidne kan också ha gjort ett blankt förordnande vilket innebär att skifteretten får utpeka en *autoriseret bobestyrer*.^{247, 248} Arvingarna kan önska en viss autoriseret bobestyrer och i dessa fall utser skifteretten generellt denne, 37 § 2 st. DSL. Har den avlidne inte pekat ut vem som ska utses till bobestyrer i testamente och om efterlevande make inte pekar ut viss person att förvalta makarnas gemensamma egendom, ska skifteretten besluta att boet ska avträdas till förvaltning av bobestyrer.²⁴⁹ Bobestyrer ska teckna försäkring som skyddar dödsboet mot förlust innan hen tar över förvaltningen.²⁵⁰

²⁴⁵ Se Werlauff (2007), s. 92.

²⁴⁶ Testamentsindsatte bobestyrer behandlas närmare i nästa avsnitt.

²⁴⁷ Sv. en av rätten auktoriserad och förordnad boutredningsman.

²⁴⁸ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 333.

²⁴⁹ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 338.

²⁵⁰ Se SOU 1998:110, s. 253.

9.4.4.3 Testamentsindsatte bobestyrer

Bestämmelser i testamente om att en eller flera personer ska förvalta ett dödsbo som exekutor anses innebära att aktuella personer ska förvalta boet som bobestyrer, 118 § DSL. Det som i den danska rätten tidigare benämndes *testamentarisk eksekutorindsættelse*²⁵¹ anses numera vara en testamentsindsat bobestyrer.²⁵² Arvingarna får inte välja en annan bobestyrer än den som är testamentariskt förordnad.²⁵³

En testamentariskt förordnad bobestyrer kan samtycka till att boet ska förvaltas som privat skifte. För de fall att boet senare skulle behöva förvaltas av bobestyrer, exempelvis då arvingarna inte kan enas om förvaltningen, övergår vanligtvis förvaltningen till en av skifteretten autoriseret bobestyrer.²⁵⁴ Skifteretten kan i enlighet med 38 § 1 st. p. 2 DSL åsidosätta ett testamentariskt förordnande om bobestyrer om det kan anses oförsvarligt att denne ska förvalta boet. Skifteretten kan även besluta att ett bo som ska förvaltas av en testamentsindsatte bobestyrer, ska göra detta i förening med en autoriseret bobestyrer om skifteretten finner det olämpligt att låta en testamentsindsat bobestyrer förvalta boet ensam, 38 § 3 st. DSL.

För de fall ett testamente förklaras ogiltigt på så sätt att det träffar förordnandet om en testamentsindsat bobestyrer bortfaller förordnandet. Om däremot hela testamentet är ogiltigt, exempel om det föreligger formfel, måste arvingarna få möjlighet att protestera mot att en testamentsindsat bobestyrer väljs, 55 § DSL. Vid sådan protest bortfaller förordnandet.²⁵⁵ Om arvingarna önskar att boet förvaltas av autoriseret bobestyrer och talar avgörande skäl mot att låta en testamentsindsat bobestyrer fortsatt förvaltar boet kan skifteretten förordna ny bobestyrer.²⁵⁶

²⁵¹ Sv. förordnande av testamentsexekutor.

²⁵² Se Werlauff (2007), s. 93.

²⁵³ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 342.

²⁵⁴ Se Werlauff (2007), s. 93.

²⁵⁵ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 341.

²⁵⁶ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 344.

9.4.4.4 Uppdraget som bobestyrer

Inledningsvis kan konstateras att förvaltningsreglerna är desamma oavsett om det är frågan om en auktoriseret bobestyrer eller en testamentsinsatt bobestyrer.²⁵⁷ En bobestyrer kan sägas förvalta ett solvent dödsbo i tre olika faser; den preliminära behandlingsfasen som inleds med *udlevering*²⁵⁸ och avslutas med åbningsstatus, den operativa behandlingsfasen samt den avslutande fasen.²⁵⁹ En bobestyrers första uppgift blir att, vid behov, ta boets tillgångar i förvar och säkra dessa mot oberättigade dispositioner, 44 § 1 st. DSL. Därefter har bobestyreren att utfärda en proklama om sådan inte redan har blivit utfärdad i enlighet med 46 § 1 st. DSL. En proklama innebär att bobestyreren kontaktar den avlidnes borgenärer och därmed förväntas borgenärerna att anmäla sina krav mot dödsboet.²⁶⁰ Bobestyreren ska även i enlighet med 83 § DSL registrera fordringarna. Därefter ska bobestyreren vid ett första *bomøde*²⁶¹ träffa arvingarna och informera dem om deras rätt till arv, 43 § DSL. Bobestyreren ska i enlighet med 52 § DSL, efter att proklamafristen har löpt ut, avge en åbningsstatus som innehåller förteckning över tillgångarna och skulderna, värderade per dödsdagen. Bobestyrerens sista uppgift blir att upprätta en boopgørelse. En sådan innehåller en redogørelse för behandlingen av dödsboet, arvsförhållandena, dödsboets tillgångar och skulder samt hur fördelningen av kvarlåtenskapen mellan arvingarna och legatarierna ser ut, enligt 66 § DSL.

Bobestyreren företräder dödsboet i förhållande till tredje man samt i rättegång, 49 § DSL. Bobestyreren träffar bestämmelser i boets angelägenheter. Däremot ska viktiga frågor överlämnas till arvingarna, 53 § DSL. Det följer vidare av andra stycket i ifrågavarande paragraf att om arvingarna inte är överens om beslutet av en viktig fråga ska detta diskuteras vid ett *bomøde*. Vid oenighet under mötet ska omröstning företas och varje arvinges röst motsvarar dennes andel i dödsboet. För de fall det blir lika i en

²⁵⁷ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 319.

²⁵⁸ Sv. utlämning.

²⁵⁹ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 354.

²⁶⁰ Se SOU 1998:110, s. 253.

²⁶¹ Sv. möte med arvingarna.

röstning är det bobestyreren som har sista ordet och denne har därmed rätt att styra beslutet. Bobestyreren kan dessutom välja att bortse från arvingarnas beslut, om denne anser att det strider mot någon annans rätt eller om hen finner beslutet vara olämpligt. Vidare ska bobestyreren förvalta och administrera dödsboets medel på bästa möjliga sätt i enlighet med 18 § bobestyrerbekendtgørelsen²⁶². Bobestyreren förvaltar boet självständigt och får inte förelägga skifteretten att avgöra tvistiga frågor. Skifteretten agerar nämligen klagoinstans. Av rena rättssäkerhetsskäl har skifteretten däremot att besluta i en del frågor. Bobestyreren ska lämna information om åtgärder som företas i boet och för de fall att arvingarna är missnöjda med de beslut som tagits kan de klaga till skifteretten.²⁶³ Vidare utövar skifteretten tillsyn över bobestyrerens förvaltning av boet och boets innehav, vilket stadgas i 24–26 §§ Bobkg.

9.4.4.5 Entledigande av bobestyrern

Om någon av arvingarna under förvaltningen önskar att annan bobestyrer utses kan skifteretten utse en ny sådan om väsentliga hänsyn talar för det, 37 § 5 st. DSL. Vidare följer det enligt förevarande paragrafs sjätte stycke att om en utsedd bobestyrer blir förhindrad eller inte längre uppfyller kraven för att förvalta boet, kan skifteretten utse en ny person. Vidare kan skifteretten avsätta en bobestyrer om hen icke förvaltar boet ordentligt, eller om hen inte ställer den erforderliga säkerheten i tid, 54 a § 2 st. DSL.

9.4.4.6 Klander

Klagomål mot en bobestyrer som grundar sig i att bobestyreren inte har främjat hanteringen av dödsboet utan onödigt dröjsmål, eller som grundar sig i beslut taget av bobestyreren ska lämnas in skriftligen till skifteretten alternativt till bobestyreren som i sin tur lämnar klagomålet till skifteretten, 96 § DSL. Vidare följer det av ifrågavarande paragraf att tidsfristen för att inge ett klagomål är fyra veckor från det att den som vill inge ett klagomål

²⁶² Fortsättningsvis Bobkg i enlighet med förkortningslista.

²⁶³ Se Taksøe-Jensen (1998), s. 320–321.

fick kännedom om beslutet. Undantagsvis kan skifteretten besluta att klagomålet behandlas fram till sex månader efter beslutet. Klander kan vanligtvis inte inlämnas när boet är avslutat men allvarligheten i agerandet ska beaktas. När skifteretten tagit emot ett klagomål förelägger domstolen bobestyreren att inkomma med inställning över klagomålet senast två veckor efter att klagomålet mottogs, 97 § DSL. Därefter avgör skifteretten frågan, 97 § 4 st. DSL. Skifteretten har möjlighet att uttrycka kritik mot bobestyreren, förordna att bobestyrer ska göra om besluten eller entlediga bobestyreren.²⁶⁴

9.4.4.7 Bobestyrerernas ersättningsskyldighet

Det är inte skifteretten som avgör om bobestyreren är ersättningsskyldig och DSL reglerar inte heller frågor om bobestyrerens ersättningsplikt. Frågor om ersättningsskyldighet för bobestyrer behandlas genom att talan förs mot densamme. I dessa fall blir det frågan om ett så kallat professionsansvar som är en skarpere variant av culpaansvaret.²⁶⁵

²⁶⁴ Se Werlauff (2007), s. 99.

²⁶⁵ Se Werlauff (2007), s. 99.

10 Harmonisering och reformering?

10.1 Allmänt

Att reglerna om dödsboets utredning, förvaltning och avveckling varit alltfjämt oförändrade sedan en tid tillbaka har redan konstaterats. Inte desto mindre har regleringarna varit föremål för diverse utredningar. Nedan kommer den så kallade Ärvdabalksutredningen att behandlas. I avsnittet som följer kommer dessutom frågan om behovet av harmonisering i de nordiska länderna på arvsrättens område att behandlas. Frågan ställdes på sin spets i form av en utredning som bland annat såg över dödsboförvaltningen.²⁶⁶

10.2 Ärvdabalksutredningen

10.2.1 Bakgrund till utredningen

En särskild utredare fick 1996 uppdraget att bland annat göra en översyn av och därtill föreslå ändringar till reglerna om utredning, förvaltning och avveckling av dödsbon. Utredningen skulle se över huruvida 1988 års ändringar fått det resultat som avsågs samt i övrigt utvärdera nyssnämnda reform. Kommittédirektivet som överlämnade uppdraget, konstaterade att bodelningar och arvskiften inte sällan tog längre tid än nödvändigt samt att det i många fall berodde på att dödsbodelägarna inte kunde enas. Även om boudredningsman och skiftesman förordnades påverkades deras utredning av denna oenighet. Att skiftena i vissa fall klandrades förlängde processen ytterligare. I kommittédirektivet angavs att en möjlig lösning på nyssnämnda problematik kunde vara en utvidgning av institutens befogenheter och behörigheter, införandet av processuella tvångsmedel samt lagstadgat krav på att tvångsskifte skulle ske inom en viss tid.²⁶⁷

²⁶⁶ Fortsättningsvis Harmoniseringsutredningen.

²⁶⁷ Se Dir. 1996:18; Övriga uppdrag är inte av relevans för uppsatsens frågeställningar och syfte och behandlas således inte i uppsatsen.

Mot bakgrund av detta syftade Ärvdabalksutredningen till att se över, förenkla och förbättra gällande dödsboförvaltning när dödsbodelägarna inte själva ville handha denna. Särskilt fokus skulle läggas på frågan om regleringen kunde effektiviseras och möjliggöra skyndsamhet. Ärvdabalksutredningen anförde att förvaltningen fortfarande skulle vara en angelägenhet för delägarna. Ärvdabalksutredningen påpekade även att i de fall dödsbodelägarna själva inte kunde handha förvaltningen, då det rådde oenighet mellan dem, var det inte ovanligt att avvecklingen av dödsboet pågick väldigt länge. Mot bakgrund av detta framhävde Ärvdabalksutredningen att det bland annat fanns en önskan om att utvidga behörigheten för de som förordnades som boutredningsmän. Vidare belystes frågan om skiftesmannainstitutet alltjämt skulle finnas kvar.²⁶⁸

10.2.2 Utredningen

Ärvdabalksutredningen företog en undersökning bland personer och organisationer med anknytning till rättsområdet. Deltaganden fick lämna synpunkter på hur boutredningsarbetet genomfördes samt huruvida det fanns förändringspotential. Undersökningen tog sikte på avvecklingstiden, boutredningsmannens kvalifikationer, boutredningsmannens samt skiftesmannens behörigheter, skiftesmannainstitutet, tidsbegränsade uppdrag för boutredningsmannen samt frågan om anslutningsklander.²⁶⁹

Inledningsvis konstaterade deltagarna att avvecklingen av dödsbon i många fall fördröjdes i och med delägarnas oenighet. Vidare identifierade deltagarna bristande kunskaper hos boutredningsmän som ett problem som stundtals var aktuellt. Flera av deltagarna i undersökningen efterfrågade därför högre krav på kunskap och skicklighet hos boutredningsmännen. Flertalet deltaganden ansåg dessutom att boutredningsmannen skulle ges större befogenheter att agera efter eget omdöme. Med vidare befogenheter skulle medföras både

²⁶⁸ Se SOU 1998:110, s. 264–265.

²⁶⁹ Se SOU 1998:110, s. 261–264.

snabbare och billigare boutredningar. Att boutredningsmannen inte efter eget omdöme gavs möjlighet att besluta om försäljning av fast egendom och tomträtt identifierades också som en brist. Ärvdabalksutredningen fastslog även att många som deltagit undersökningen hade gett uttryck för att bestämmelserna om skifte var svåra att tolka vad gäller boutredningsmannens behörighet. Ärvdabalksutredningen konstaterade att det tycktes föreligga oklarhet huruvida en boutredningsman kunde skifta ett dödsbo utan särskilt förordnande eller om det krävdes ett ytterligare förordnande från domstolen. Flertalet deltagare lyfte i undersökningen att skiftesregeln om likadelning i 23 kap. 3 § ÄB snarare borde föranleda att såväl boutredningsmannen som skiftesmannen gavs större valmöjligheter vid skiftet. Vidare fastslogs att skiftesmannainstitutet inte användes i stor utsträckning då dödsboet ofta inte var redo för skifte när skiftesmannen förordnades, vilket föranledde att boutredningsman ändå behövde förordnas. Ärvdabalksutredningen kunde också fastställa, att i dödsbon där delägarna inte är överens om förvaltningen, kunde avvecklingen pågå under väldigt lång tid, ibland under flera år.²⁷⁰

10.2.3 Förslaget

10.2.3.1 Dödsboförvaltaren

Ärvdabalksutredningen föreslog att boutredningsmannainstitutet och skiftesmannainstitutet skulle slås ihop till ett helt nytt institut – dödsboförvaltaren. Förslaget lades mot bakgrund av att ett av förslagen var en ökad behörighet för skiftesmannen vilket således skulle innebära en tillnärmning av boutredningsmannen. Ärvdabalksutredningen fastslog att skiftesmannen inte i svensk praxis hade förekommit i större utsträckning. Vidare drog Ärvdabalksutredningen paralleller till motsvarande funktion i dansk rätt som hade reglerats genom ett institut som täckte såväl boutredningsmannens som skiftesmannens uppgifter.²⁷¹

²⁷⁰ Se SOU 1998:110, s. 262–264.

²⁷¹ Se SOU 1998:110, s. 268 och 270.

10.2.3.2 Dödsboförvaltarens behörighet

Ärvidabalksutredningen påpekade att det förelåg stor skillnad mellan boutredningsmannens och skiftesmannens behörigheter när det gällde utredningsåtgärder som dessa skulle företa. Medan boutredningsmannen hade att förbereda boet för skifte var det skiftesmannens uppdrag att endast skifta boet.²⁷² Att skiftesmannen, vid de fall fast egendom skulle skiftas, hade att skifta ut ideella andelar, ifrågasattes vidare av Ärvidabalksutredningen. Framför allt kritiserades principens tillämplighet i de fall då skiftesmannen dessutom kunde anta att samägandet inte i längden skulle fungera, vilket i sin tur skulle föranleda försäljning enligt SamL. Principen innebar således att processen blev både tidskrävande och kostsam. Vidare identifierade Ärvidabalksutredningen att det inte i den danska rätten fanns någon motsvarighet till 23 kap. 3 § ÄB. En dansk bobestyrer var fri att besluta om fördelning av tillgångarna om delägarna inte kunde komma överens. En sådan ändring skulle ”[...] utan svårighet kunna införas i även svensk rätt genom att regeln i 23 kap. 3 § 1 st. ÄB togs bort”.²⁷³ Ärvidabalksutredningen föreslog därmed att dödsboförvaltare skulle ha behörighet att sälja fast egendom och tomträtt, utan att samtycke inhämtades från delägare eller rätten. Utgångspunkten skulle fortsättningsvis vara att delägarna skulle få del av varje slag av egendom.²⁷⁴

10.2.3.3 Vem ska utses som dödsboförvaltare

Om en testamentsexekutor var utsedd skulle denne förordnas till dödsboförvaltare om det kunde antas att denne skulle utföra uppdraget på ett tillfredsställande sätt. I annat fall ansåg Ärvidabalksutredningen att advokat eller annan person med särskilda kvalifikationer skulle förordnas som dödsboförvaltare. Möjligheten att en juridisk person skulle kunna förvalta dödsboet skulle kvarstå, såväl som möjligheten att låta delägare förordnas, om särskilda skäl talade för detta.²⁷⁵

²⁷² Se SOU 1998:110, s. 268.

²⁷³ Se SOU 1998:110, s. 270.

²⁷⁴ Se SOU 1998:110, s. 268–270.

²⁷⁵ Se SOU 1998:110, s. 272.

10.2.3.4 Tidsbestämt förordnande

Ärvdabalksutredningen föreslog dessutom att dödsboförvaltarens förordnande skulle tidsbestämmas så sett att hen hade att slutföra uppdraget inom ett år från förordnandet. Dödsboförvaltaren skulle däremot ha möjlighet att begära anstånd hos rätten för förlängd tid. Ett sådant anstånd skulle effektivisera boudredningsarbetet.²⁷⁶

10.2.3.5 Särskilt om testamentsexekutorn

Vidare föreslog Ärvdabalksutredningen att samtliga regler som gällde dödsboförvaltaren även skulle äga tillämpning på utpekad testamentsexekutor, om inte annat skulle följa av testamentet.²⁷⁷ Ärvdabalksutredningen föreslog vidare en rad andra förändringar som tog sikte på bland annat tingsrättens befattning med dessa ärenden samt anslutningsklander.²⁷⁸

10.2.4 Prop. 2011/12:110

2012 överlämnades en proposition till riksdagen. Propositionen behandlade Ärvdabalksutredningens förslag om jäv för testamentsvittnen men nämnde endast väldigt kort de övriga förslag som Ärvdabalksutredningen behandlade. Regeringen bedömde att det inte fanns tillräckliga skäl för lagstiftning vad gällde de övriga förslagen, däribland dödsboförvaltningen. Förslaget innebar således att någon åtgärd inte vidtogs avseende dödsboförvaltningen.²⁷⁹

²⁷⁶ Se SOU 1998:110, s. 275.

²⁷⁷ Se SOU 1998:110, s. 275.

²⁷⁸ Se vidare SOU 1998:110, s. 278–291 för redogörelse för övriga förslag.

²⁷⁹ Se Prop. 2011/12:110, s. 14.

10.3 Harmoniseringsutredningen

10.3.1 Bakgrund till utredningen

Det nordiska samarbetet vad gäller arvsrätten har inte varit lika stort som vad gäller äktenskapsrätten. Av historiska skäl ser vi skillnader mellan arvsrätten i å ena sidan Finland och Sverige och å andra sidan Danmark, Island och Norge.²⁸⁰

Nordiska ministerkommittén gav i juni 1998 i uppdrag åt en projektgrupp bestående av professorerna Anders Agell, Peter Lødrup, Linda Nielsen, Urpo Kangas samt Svend Danielsen, att utföra en studie av bland annat successionsrätten i de fem nordiska länderna.²⁸¹ Enligt direktiven till uppdraget skulle studien syfta till att

1. redovisa de viktigaste olikheterna i rättsreglernas utformning, tillämpning och syfte,
2. klargöra vilka olikheter som kan vålla problem, t.ex. vid flyttning mellan länderna, liksom hur vanligt det är att sådana problem uppkommer,
3. beskriva i vilka frågor det från praktiska utgångspunkter finns ett behov av ett nordiskt lagstiftningssamarbete,
4. att skapa en bild av vilka frågor som med hänsyn till gällande rätt i de nordiska länderna kan lämpa sig för nordiskt lagstiftningssamarbete på kort, medellång och lång sikt.²⁸²

Nedan kommer jag, som nämnts i det inledande kapitlet att rikta uppmärksamheten mot det danska rättssystemet vad gäller just förvaltning och avveckling av dödsbon, med syftet att sätta detta i perspektiv till det svenska systemet. Projektet var som nämnts betydligt större än så men är av mindre betydelse för min studie.

²⁸⁰ Se Agell, Anders m.fl., *Äktenskapsrätten och successionsrätten i de fem nordiska länderna. Om möjligheterna och nyttan av lagharmonisering. En sammanfattande rapport*, Århus 2002 [citeras: Agell m.fl. (2002)], s. 7.

²⁸¹ Se Agell m.fl. (2002), s. 5.

²⁸² Se Agell m.fl. (2002), s. 7.

10.3.2 Dödsboförvaltningen

Projektgruppen konstaterade en rad likheter inom de nordiska rättssystemen, exempelvis att det offentliga i samtliga nordiska länder, däribland Danmark och Sverige, spelade en roll vid skiftet av boet, om än i olika utsträckning. En rad olikheter identifierades därtill. Projektgruppen angav att det offentliga, genom skifteretten Danmark, hade en mer aktiv roll. Privat skifte var dock utgångspunkten i både dansk och svensk rätt.

Projektgruppen kom fram till att det, såväl vad gäller de formella reglerna som de materiella fördelningsreglerna, förelåg betydande skillnader mellan de nordiska länderna. De formella reglerna tog sikte på det offentligas kontroll samt regler om boets förvaltning, och skifte av egendom. Projektgruppen identifierade att reformen i Danmark hade bidragit till att den danska rätten hade närmat sig den svenska.²⁸³ Projektgruppen konstaterade däremot att de formella reglerna inte var lämpliga för harmonisering. I fråga om de materiella reglerna hade projektgruppen emellertid en annan uppfattning – dessa skulle lämpligen beaktas i samband med en harmoniseringsdiskussion.²⁸⁴

²⁸³ Se Lødrup, Peter, *Nordisk arverett – En sammenlignende studie av dansk, finsk, inländsk, norsk og svensk rett med drøftelser av harmoniseringsmuligheter of reformbehov*, Köpenhamn 2002, s. 413.

²⁸⁴ Se Agell m.fl. (2002), s. 85.

11 Sammanfattning och analys

11.1 Inledande kommentarer

Jag vill nu återkomma till mitt syfte med studien. Uppsatsens grundläggande syfte är att utreda rättsläget vad gäller de institut som är, eller kan bli, inblandade i ett dödsbos förvaltning, utredning och avveckling. Instituterna som således behandlas i uppsatsen är boutredningsmannainstitutet, bodelningsförrättarinstitutet, testamentsexekutorsinstitutet och skiftesmannainstitutet. Ett led i nämnda syfte är att jämföra instituten med tillhörande uppdrag samt att göra en utblick och sätta dessa i perspektiv till hur Danmark har valt att reglera motsvarande rättssystem. Avsikten är att väga för- och nackdelar med att behålla instituten separerade. Danmark genomförde, som konstaterats i uppsatsen, en stor reform 1996. Reformen genomfördes således i samband med att Sverige gjorde en översyn av det svenska systemet. Genom reformen har Danmark reglerat sin dödsboförvaltning- och avvecklingen något annorlunda. För att kunna uppfylla nämnda syfte valde jag ett antal frågeställningar vilka jag nu återkommer till.

De tre första frågeställningarna, av mer deskriptiv karaktär, löd, *hur regleras de fyra instituten boutredningsmannen, testamentsexekutorn, bodelningsförrättaren och skiftesmannen, vad beror uppdelningen mellan dessa institut på och hur förhåller sig de fyra instituten till varandra* samt *kan man tänka sig att det uppstår problem med hänsyn till utformningen av dessa institut?* Dessa frågeställningar har till största del besvarats i framställningen ovan. Icke desto mindre kommer jag kort sammanfatta de svar jag menar att jag har kommit fram till avseende nyss nämnda tre frågeställningar. I uppsatsens avhandling har instituterna framför allt behandlats åtskilda, utan närmare löpande jämförelser, varför jag ser ett värde i att kort sätta dessa i relation till varandra nedan i avsnitt 11.2. Eftersom dessa frågeställningar har nära samband med varandra behandlar jag dem även i anknytning till varandra.

Resterande två frågeställningar som ämnat bidra till att syftet med uppsatsen skulle kunna uppfyllas löd som följande, *hur har den danska rätten reglerat motsvarande institut och varför* samt *skulle den svenska rätten kunna hämta ledning i den danska rätten?* Delar av dessa frågeställningar är även dem mer deskriptiva. Likväl har de även inslag av mer analytisk karaktär. Frågeställningarna kommer jag nedan under avsnitt 11.3 att försöka besvara. För att försöka besvara dessa frågeställningar kommer jag att ta avstamp i de svar jag har kommit fram till avseende de första tre frågeställningarna.

11.2 Jämförelse instituten emellan

Inledningsvis bör upprepas att testamentsexekutorn och boutredningsmannen båda behandlas i ÄB:s 19 kap., där åtskilliga regler är gemensamma för de båda. Uppdragen regleras däremot i två separata paragrafer – ÄB:s 19 kap. 11 och 20 §§. Trots att institutens uppdrag regleras i två skilda paragrafer ger de uttryck för ett nästintill identiskt stadgande – nämligen att de båda har att företa *alla* erforderliga åtgärder för boets *utredning*.²⁸⁵

Mot bakgrund av dessa stadganden kan något anmärkas avseende just valet av begreppen *boutredningsman* respektive *testamentsexekutor*. Med begreppet *boutredningsman* kan naturligt antas att denne har att utreda boet, vilket är precis vad som följer av lagtexten. När det däremot gäller begreppet *testamentsexekutor* ligger det snarare närmare till hands att direkt anta att denne endast har att verkställa testamentet. Vad som däremot har konstaterats i uppsatsen är att *boutredningsmannen* inte är begränsad till att endast utreda boet och att *testamentsexekutorn* inte är begränsad till att verkställa testamentet. Sett isolerat till ordalydelsen i 19 kap. 11 och 20 §§ ÄB måste instituten anses ha samma uppdrag – att utreda boet. I övriga rättskällor utsträcks utredning till att omfatta mer än den faktiska utredningen.²⁸⁶ Därav blir såväl begrepps användningen som förekomsten av ordalydelsen i paragraferna relevanta att ifrågasätta. Detta leder oss in på nästa fråga,

²⁸⁵ Se avsnitt 5.2.1.4 och 5.2.2.3.

²⁸⁶ Se t.ex. avsnitt 5.2.1.4 och 5.2.2.3.

nämligen varför två till synes likställda institut behandlas som just två separata institut i två skilda paragrafer.

Som nämnts är inte samtliga paragrafer i 19 kap. ÄB gemensamma och tillämpliga på de båda instituten. Skillnaden mellan dessas befogenheter framgår i såväl 19 kap. 11 § ÄB som efterföljande paragrafer. Paragraferna stadgar nämligen att boutredningsmannens befogenheter till viss del inskränks genom att hen måste inhämta dödsbodelägarnas mening vid vissa frågor. Däremot finns det inget krav på att boutredningsmannen ska följa de yttranden som inhämtats. Testamentsexekutorns befogenhet kan inskränkas endast i testamentet men hen uppmuntras att samverka med delägarna.²⁸⁷

Boutredningsman inskränks dessutom gällande avyttring av fast egendom där denne måste inhämta skriftligt *samtycke* från samtliga dödsbodelägare eller, för det fall att sådant inte kan inhämtas eller att boutredningsmannen inte får ett sådant samtycke, rättens tillstånd. Motsvarande inskränkning finns således inte för en testamentsexekutor, återigen fränsett att en sådan inskränkning inte har gjorts i den avlidnes testamente. Framför allt avseende detta faktum blir skillnaderna mellan dessa institut påtagliga. I förarbetsuttalanden har det framhållits att fast egendom historiskt sett har varit av betydelse för dödsbodelägarna varför lagstiftaren velat skydda sådan egendom särskilt. Vad jag däremot inte funnit klarlagt i förarbetena är varför sådan inskränkning inte har gjorts avseende testamentsexekutorn. Där har närmast kommit till uttryck att testamentsexekutorn skulle ha en *friare ställning* i förhållande till boutredningsmannen, men bakgrunden och motiven till denna friare ställning tycks vara något oviss.²⁸⁸

Att inte boutredningsmannen får lov att överlåta fast egendom utan delägarnas samtycke har framhävts som en brist i regleringen. En sådan konstruktion har framför allt bidragit till långdragna processer. Ärvdabalksutredningen och HD har vidare ifrågasatt principen om den fasta

²⁸⁷ Se avsnitt 5.2.1.2.

²⁸⁸ Se avsnitt 2.5.

egendomens särskilda ställning i nuvarande reglering.²⁸⁹ Mot bakgrund av att lagstiftaren har velat skydda familjen från obefogade försäljningar av fast egendom förefaller det enligt mig vara besvärande och inte i enlighet med denna princip att en testamentsexekutor ändå får företa sådana försäljningar. Då delägarna inte vad gäller testamentsexekutor har haft möjlighet att ge sin åsikt avseende sådant förordnande torde det, enligt mig, ligga närmare till hands och vara mer i enlighet med delägarnas intresse, att boutredningsmannen skulle få företa sådana försäljningar. Denna princip leder mig vidare till en ytterligare skillnad.

Ett boutredningsmannaförordnande innebär nämligen rätten att träda istället för även efterlevande make och sambo vilket inte gäller för en testamentsexekutor, som endast träder i stället för dödsbodelägarna. Det torde vara samma anledning som föranleder att en testamentsexekutor inte utan särskilt förordnande är bodelningsförrättare.²⁹⁰ En sådan konstruktion möjliggör för efterlevande make eller sambo att ge sin åsikt i valet av bodelningsförrättare och är därför motiverad. Skyddsintresset kan i detta fall således antas vara efterlevande make eller sambo. Här kan dock än en gång anknytas till den i förarbetena uttalade principen att testamentsexekutorn skulle inta en friare ställning. Det är inte alldeles otänkbart att det kan ligga mer i en efterlevande make eller sambos intresse att testamentsexekutorn skulle träda i dennes ställe. Det kan antas att en efterlevande make eller sambo, med den nära relation en sådan får anses ha till den avlidne maken eller sambon, hellre, eller i lika stor utsträckning, skulle välja en testamentsexekutor att företräda dennes intressen. Viktigt att dock upprepa är att såväl testamentsexekutor som boutredningsman ska företräda samtliga delägars intressen.²⁹¹

Vidare har flertalet författare på området konstaterat att både boutredningsman och testamentsexekutor utan *särskilt* förordnande även är

²⁸⁹ Jfr. avsnitt 5.2.1.4: Jfr. avsnitt 10.2.3.2.

²⁹⁰ Jfr. avsnitt 7.2.1.

²⁹¹ Se avsnitt 5.2.1.4: Se avsnitt 5.2.2.3

skiftesman.²⁹² Att så är fallet har däremot inte ansetts vara helt självklart.²⁹³ Vidare är en skiftesman däremot inte utan särskilt förordnande även boutredningsman och detsamma torde gälla även bodelningsförrättaren då samma regler är tillämpliga på dessa två institut. Att skiftesman och bodelningsförrättare inte utan särskilt förordnande är boutredningsman har också lyfts fram som en brist i regleringen. Eftersom en skiftesman inte får företa förvaltningsåtgärder måste en boutredningsman i dessa fall förordnas vid sidan av skiftesmannen för de fall att skiftet har inletts. Vidare har faktumet att en skiftesman som utgångspunkt ska fördela egendomen så att varje delägare får del i varje egendom uppmärksammas som ett problem. Med beaktande av denna princip samt principen att fast egendom inte får försäljas utan samtycke kan just fast egendom särskilt komplicera förvaltningen, utredningen och avvecklingen.

Å ena sidan ställer jag mig frågande till om dessa olikheter, särskilt vad gäller boutredningsmannen i förhållande till testamentsexekutorn, får någon, eller i varje fall någon avgörande, praktisk betydelse. Boutredningsmannen är, som ovan konstaterats, *skyldig* att inhämta delägarnas mening men är däremot inte skyldig att förhålla sig till de yttranden som ges. Motsatsvis gäller att testamentsexekutorn inte är skyldig att inhämta sådana yttranden men *uppmuntras* att göra det. Har en boutredningsman för avsikt att helt och hållet frångå delägarnas önskemål har denne således alla möjligheter att göra detta²⁹⁴, trots nyss nämnda stadgande. Därtill ska dessutom påpekas faktumet att testamentsexekutorn i de flesta fall efter begäran även får förordnandet såsom boutredningsman varför denna skillnad också i många fall inte över huvud taget borde få någon praktisk betydelse. Blir en testamentsexekutor även förordnad till boutredningsman bortfaller problematiken kring inskränkningar som gäller för en person som endast är boutredningsman. En sådan boutredningsman har även rätt att, utan särskilt förordnande, förrätta bodelning och arvskifte och så långt ingen av dödsbodelägarna invänder mot

²⁹² Se avsnitt 7.2.1 och 8.4.3.

²⁹³ Se avsnitt 10.2.2.

²⁹⁴ Med risk för klander.

förordnandet, förvaltningen, utredningen eller arvskiftet borde få problem uppstå.

Å andra sidan måste frågan om ett nekande av en testamentsexekutors begäran av boutredningsmannaförordnande tillmätas betydelse. Vad gäller förhållandet dessa institut emellan tar de källor som legat till grund för framställningen närmast sikte på möjligheten att för en testamentsexekutor begära boutredningsmannaförordnande, men lämnar frågan om ett sådant nekas, obesvarad. Klart är däremot att det kan uppstå situationer där en testamentsexekutor inte erhåller boutredningsmannaförordnade men fortfarande besitter rollen som testamentsexekutor. Att testamentsexekutorn inte blir förordnad till boutredningsman innebär inte att förordnandet som testamentsexekutor är utan verkan. Eftersom ett exekutorsförordnande inte heller hindrar att delägarna ändå begär boutredningsmannaförordnande av annan person uppstår i dessa fall en situation där såväl testamentsexekutor som boutredningsman är förordnade i samma dödsbo. Samma situation gäller då testamentsexekutor som också förordnats till boutredningsman blivit entledigad från boutredningsmannaförordnandet eller om testamentsexekutorn av någon anledning inte begär ett sådant förordnade.²⁹⁵

Vid en närmare anblick kan ytterligare ett antal problemställningar urskönjas med anledning av detta faktum. Först och främst kan konstateras att förhållandet eller förhållandena mellan de olika instituten blir förhållandevis oklara. Jag finner det vara klarlagt att institutens uppdrag överlappar varandra till viss del och i somliga fall ser dem nästintill identiska ut. Detta torde i vissa fall kunna vålla problem, om än mindre sådana. Problem kan således framför allt uppstå om både boutredningsman och testamentsexekutor är förordnad men då det inte är samma person som har fått dessa förordnanden. Både boutredningsman och testamentsexekutor är skiftesman utan särskilt förordnande. Mot bakgrund av detta har båda att i förekommande fall företa diverse förvaltningsåtgärder men även att upprätta bouppteckning och fördela

²⁹⁵ Se avsnitt 5.2.2.

legat och arv. Visserligen är endast en boutredningsman också bodelningsförrättare. Detta torde innebära konkurrens när det kommer till vem som ska företa vissa åtgärder i dödsboet. I dessa fall är det inte heller alldeles otänkbart att oenighet uppstår mellan de som besitter dessa roller.

Regleringar som är ämnade att motverka att oenighet och problem uppstår kan således i sig medföra tvister. Ett av argumenten för att den särskilda dödsboförvaltningen infördes men också ett av argumenten till att regleringen skulle reformeras var tvister i dödsbon och de följer sådana kan få.²⁹⁶ En tänkbar lösning vid oenighet kan förvisso vara analogivis tillämpning av 19 kap. 4 och 16 §§ ÄB som reglerar situationen där fler än en boutredningsman är förordnad eller där fler än en testamentsexekutor är förordnad och då oenighet uppstår. En sådan tillämpning är däremot inget som diskuteras varken i förarbeten eller i doktrin och skulle i sig kunna innebära större behov av domstolens resurser, något man också ville frångå genom Ärvdabalksutredningen. Mot detta får ställas de kostnadsskäl som kan antas ha legat bakom faktumet att Ärvdabalksutredningen inte fick genomslag. Oavsett får anses klarlagt att lagen lämnar mycket outrett och otillräckligt i dessa avseenden.

11.3 Den danska modellen

Inledningsvis bör än en gång konstateras att framställningen inte ämnade vara en helomfattande redogörelse för den danska regleringen på området förvaltning, utredning och avveckling av dödsbon. För att kunna göra en fullgod jämförelse hade som ovan nämnts även andra delar av såväl den svenska som den danska arvs- och successionsrätten behövt redogöras för.

Under föregående avsnitt konstaterade jag en rad brister med hänsyn till den svenska dödsboförvaltningen. Bristerna grundar sig i att lagstiftaren inte genomgående har tagit hänsyn till att situationer kan uppstå där en

²⁹⁶ Jfr. avsnitt 2.4: Se avsnitt 10.2.2.

testamentsexekutor inte erhåller förordnande om boutredningsmannaskap. Således har inte lagstiftaren genomgående heller tagit hänsyn till den problematik som kan uppstå för de fall att testamentsexekutorn och boutredningsmannen konkurrerar om vissa delar av uppdragen. Lagstiftningen har öppnat upp för att sådana situationer kan uppstå men har inte reglerat hur dessa i sådana fall ska fördela uppgifter och ansvar emellan sig eller hur de löser eventuell oenighet. Jag menar att detta gör lagsstiftningen onödigt komplex och även i dessa fall otillräcklig, något som hade kunnat avhjälpas genom att slå ihop samtliga institut till ett och samma. En sådan konstruktion har Danmark som bekant implementerat.

Det danska systemet bobestyrerbehandling får således anses ha löst problemen på många av de frågor jag under avsnitt 11.2 identifierade som brister i den svenska regleringen. Genom att låta ett och samma institut inta samtliga roller som blir behjälpliga vid ett dödsbos förvaltning, utredning och avveckling uppstår inte de problem som skilda institut med överlappande och till synes oklara uppdrag kan vålla. Vidare kan konstateras att bobestyreren, oaktat att det är det enda institutet som kan bli behjälpligt i den danska rätten, har betydligt mer rättsligt klarlagda och mer långtgående uppgifter än i den svenska.²⁹⁷ I den svenska rätten synes uppdragen snarare vara mer övergripande och grunda sig i det syfte de ämnar uppnå – en fördelning av tillgångarna efter att erforderliga åtgärder har vidtagits.²⁹⁸ Ovisshet kring exempelvis institutens uppdrag har anförts som en brist i svensk reglering.²⁹⁹

De problem som framför allt kan uppstå har samband med att vi i svensk rätt behandlar personer som en avliden pekat ut i testamente annorlunda än personer som har utsetts av rätten. Precis som i svensk rätt skiljer den danska rätten fortsatt mellan sådan person som är utpekad i testamente och sådan person som utses av rätten. Däremot har ovan konstaterats att ett utpekande av en bobestyrer i ett testamente ska behandlas på samma sätt som en genom

²⁹⁷ Jfr. avsnitt 9.4.4.4.

²⁹⁸ Jfr. t.ex. avsnitt 3.4 och 5.2.1.4.

²⁹⁹ Se avsnitt 10.2.2.

skifteretten förordnad bobestyrer. Vidare får arvingarna inte välja en annan bobestyrer än den som är testamentariskt förordnad. För att skydda arvingarna i dansk rätt har lagstiftaren däremot möjliggjort för skifteretten att bland annat bortse från ett sådant utpekande om förordnandet inte kan anse försvarligt.³⁰⁰ Vidare utövar skifteretten dessutom tillsyn över bobestyrene. En liknande konstruktion var något som Ärvdabalksutredningen argumenterade för.³⁰¹ Genom att precis samma regler som gäller för boutredningsmannen skulle bli tillämpliga även på en testamentsexekutor hade tillsyn över dennes förvaltning möjliggjorts. Tillsyn genom god man är, som konstaterats, inte för närvarande gällande även för testamentsexekutorn. Fortsättningsvis skulle dessutom dödsbodelägarna ha möjlighet att klandra såväl testamente som slutgiltigt arvskifte.³⁰²

11.4 Avslutande reflektioner

Att det uppstår stridigheter mellan dödsbodelägare i samband med att någon avlider och dennes tillgångar ska fördelas är inte ovanligt och inte heller förvånande. Det finns många steg i ett dödsbos förvaltning där oenighet kan uppstå. Från det att dödsboet provisoriskt förvaltas till dess att skifteshandlingen undertecknas krävs att många åtgärder företas. Stridigheter kan ta sikte på såväl enklare frågor, såsom vilken cateringfirma som ska användas till den avlidnes begravning, som större frågor, såsom vem den där stora herrgården som ingår i kvarlåtenskapen ska övergå till. Uppenbart, men även viktigt att ha i åtanke, är också att dödsbon uppstår som ett led i att någon har avlidit. Ingångsläget kan således redan vara ansträngt.

Att lagstiftningen genom olika institut möjliggör att en oberoende part ingriper och företar dessa åtgärder med hänsyn till samtliga rättsägares intressen får anses vara en väl motiverad princip. Jag ställer mig dock

³⁰⁰ Se avsnitt 9.4.4.4.

³⁰¹ Jfr. avsnitt 10.2.3.5.

³⁰² Se avsnitt 5.2.1.6.

frågande till hur lagstiftaren har valt att reglera dessa och om en sådan åtskillnad över huvud taget får praktisk betydelse.

Den svenska regleringen på området dödsbon, särskilt med fokus på instituten som kan vara behjälpliga vid denna, måste anses vara onödigt komplicerad. Det gäller inte minst för att alla de 90 000 personer som dör varje år och dessas dödsbodelägare som har att sätta sig in i bestämmelserna. Inte bara för dessa personer kan regleringen anses komplex, vilket doktrin och förarbeten styrker. Ett regelverk som så många människor kommer i kontakt med varje år måste vara mer lätthanterligt.

Som flera gånger har konstaterats överlappar institutens uppdrag till viss del varandra och lagstiftningen tycks i stort vara anpassad för att samma person ska inta samtliga roller, något som också vanligen verkar vara fallet. Däremot finns det en del luckor i lagstiftningen som öppnar upp för att olika personer kan inta rollerna, däribland möjligheten att neka en testamentsexekutor boutredningsmannaförordnandet samt möjligheten att efter skiftesmannaförordnade även förordna annan boutredningsman. Sett i perspektiv till dansk rätt säger svensk reglering inte mycket om en eventuell uppdelning av uppdraget i sådana fall. Det är inte helt otänkbart att sådana situationer uppstår.

Att Ärvdabalksutredningen inte fick något genomslag samt att Harmoniseringsutredningen konstaterade att det inte fanns något behov av harmonisering de nordiska länderna emellan, i varje fall på området avseende dödsbon, är dock faktum som särskilt behöver beaktas.³⁰³ Ärvdabalksutredningen tog, som konstaterats ovan, särskilt sikte på att effektivisera och förenkla regleringen genom mer *skyndsam* och mer *effektiv* förvaltning. Att tydliggöra uppdragen var däremot något som inte berördes i samma utsträckning.³⁰⁴ Oaktat huruvida det av utredningen föreslagna institutet – dödsboförvaltaren – behövs i svensk rätt finns klart skäl att

³⁰³ Jfr. avsnitt 10.2.4 och 10.3.2.

³⁰⁴ Jfr. avsnitt 10.2.2.

tydliggöra regleringen. Harmoniseringsutredningen behandlade förvisso reglerna i samtliga av de nordiska länderna men utredningen tog framför allt sikte på behovet av att införa liknande system i länderna och mindre på just tillgångar och brister i de olika systemen. Att *harmonisera* regler på området ter sig vara ett för omfattande arbete och mot bakgrund av olika traditioner i rättssystemen kan de förefalla vara en svår uppgift att genomföra.

Jag vill dock mena att det finns alla möjligheter för att förenkla, och inte minst förtydliga, reglerna genom att ta ledning i den danska rätten. Det fyller inte någon funktion att vi gör skillnad mellan en person som den avlidne pekat ut i testamente och en person som de som är beroende av utredningen kan begära förordnande av. Jag grundar detta i att det dels i de flesta fall kommer att vara samma person som intar rollerna, dels då motiven till åtskillnaden får anses i stort vara överspelade. Det blir en märklig reglering när två olika institut, boutredningsmannen och testamentsexekutorn, med i princip samma uppdrag, regleras åtskilt och att dessa åtskils genom till synes små men i somliga fall betydande och oförklarliga regler. Det gäller särskilt sett i ljuset av att samtliga institut måste anses ha ett gemensamt mål med uppdraget – att uppnå en avveckling av dödsboet genom fördelning av tillgångarna.

Även vad gäller närliggande frågor inom området dödsboförvaltning, såsom vad gäller de privata boutredningsmännen, har det av författare på området efterfrågats en översyn av reglerna.³⁰⁵ Med tanke på att bobestyrerssystemet numera har mer än 20 år på nacken, vilket i sin tur innebär större möjligheter till utvärdering och jämförelser, finns det också starka skäl att göra en ännu bredare översyn. Oavsett om svaret på frågan är att eventuellt förenkla dessa genom att sammanföra dem till ett och samma, måste det anses klarlagt att regleringen behöver förtydligas. I dessa fall krävs att lagstiftaren faktiskt tar hänsyn till det de berörda personerna framhäver.

³⁰⁵ Se avsnitt 5.1.2.2.

Käll- och litteraturförteckning

KÄLLOR

Tryckta källor

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 1932:16	<i>Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken</i>
SOU 1954:6	<i>Ärvdabalk, förslag av ärvdabalksakkunniga</i>
SOU 1964:35	<i>Äktenskapsrätt 1, förslag</i>
SOU 1998:110	<i>Makes arvsrätt, dödsboförvaltare och dödförklaring slutbetänkande</i>
SOU 2007:65	<i>Domstolarnas handläggning av ärenden</i>

Propositioner och regeringsskrivelser

- Dir. 1996:18 *Ärvdabalken*
- Prop. 1933:7 *med förslag till lag om boutredning och arvskifte m.m.*
- Prop. 1986/87:1 *om äktenskapsbalk m.m.*
- Prop. 2011/12:110 *2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet m.m.*

Elektroniska källor

Danmarks Domstole: "Skifteformer", <<https://www.domstol.dk/alle-emner/doedsfald-og-arv/skifteformer/>>, besökt: 2020-05-25.

Konsumenternas: "Dödsbo", <<https://www.konsumenternas.se/spara/fakta/om-dodsbon>>, besökt: 2020-02-04.

Skatteverket: ”Ansökan om boutredningsman”,
<<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2017.3/322288.html>>, besökt: 2020-03-03.

Statistiska centralbyrån: ”Döda i Sverige”, <<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/doda-i-sverige/>>, besökt: 2020-04-27.

Sveriges Domstolar: ”Boutredning och arvsifte”,
<<https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/boutredning-och-arvsifte/>> , besökt: 2020-04-26.

Lagkommentarer

Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 18 kap. 1 §, Lexino 2019-05-01.

Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 1 §, Lexino 2019-05-01.

Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 11 §, Lexino 2019-05-01.

Håkansson, Göran, Ärvdabalk (1958:637) 23 kap. 5 §, Lexino 2012-06-01.

Lind, Göran och Walin, Gösta, Ärvdabalken Del II med kommentarer (1 februari 2020, 6z uppl., Norstedts Juridik, <[https://pro-karnovgroup-se.ludwig.lub.lu.se/b/documents/3282419?t=TABS_BOOK_INFO#BOOKPART9789139311416CHAPTER1_COMM1](https://pro-karnovgroup.se.ludwig.lub.lu.se/b/documents/3282419?t=TABS_BOOK_INFO#BOOKPART9789139311416CHAPTER1_COMM1)>).

Karnov internet, Handelsbalk (1736:1232) 18 kap. 1 §, not 28, 2020-05-14.

Karnov internet, Äktenskapsbalk (1987:230) 17 kap. 6 §, not 367, 2020-05-25.

Karnov internet, Ärvdabalk (1958:637) 19 kap. 4 §, not 224, 2020-03-14.

Tottie, Lars och Teleman, Örjan, Äktenskapsbalken med kommentarer (1 juli 2018, 3 uppl., Norstedts Juridik, <https://pro-karnovgroup-se.ludwig.lub.lu.se/b/documents/2965691?t=TABS_BOOK_INFO>).

Myndighetspublikationer

Skatteverket: Ställningstagande, *Om delgivning av testamente*, Dnr 130 243499-05/111, 2005-05-03, <<https://www.skatteverket.se/funktioner/rattsinformation/arkivforrattsligvag/ledning/arkiv/stallningstaganden/aldre/ar/2005/stallningstaganden2005/13024349905111.5.5c13cb6b1198121ee8580001533.html>>, besökt: 2020-05-20.

LITTERATUR

Böcker

Agell, Anders, 'Rättsdogmatik eller konstruktiv rättsvetenskap', Frändberg, Åke, Göranson, Ulf, Håstad, Torgny (red.), *Festskrift till Stig Strömholm – Del 1*, Uppsala: Iustus Förlag, 1997.

Agell, Anders, Lødrup, Peter, Nielsen, Linda, Kangas, Urpo och Danielsen, Svend, *Äktenskapsrätten och successionsrätten i de fem nordiska länderna. Om möjligheterna och nyttan av lagharmonisering. En sammanfattande rapport*, Århus: Nordiska ministerrådet, 2002.

Andersson, Jan, Arnér, Torbjörn, Larsson, Hans och Lind, Göran: *Boutredning*, 5 uppl. Malmö: Liber ekonomi, 1992.

Beckman, Sigrid, *Arv, testamente, boutredning*, 8 uppl. Stockholm: Norstedt, 1980.

Brattström, Margareta och Singer, Anna, *Rätt arv – Fördelning av kvarlåtenskapen*, 4 uppl. Uppsala: Iustus Förlag, 2015.

Carlén-Wendels, Thomas, *Bodelning och arvsifte*, 9 uppl. Stockholm: Juristförlaget, 1994.

Eriksson, Anders, *Arv och testamente*, 1 uppl. Stockholm: Thomson Förlag, 2008.

Grauers, Folk, *Ekonomisk familjerätt. Makars & sambors egendom & bostad. Gåva, arv, testamente & boutredning*, 9 uppl. Stockholm: Karnov Group, 2016.

Hellner, Jan, *Metodproblem i rättsvetenskapen. Studier i förmögenhetsrätt*, 1 uppl. Stockholm: Jure, 2001.

Kleineman, Jan, 'Rättsdogmatisk metod', Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018, s. 21–47.

Lehrberg, Bert, *Praktisk juridisk metod*, 11:1 uppl. Uppsala: Iusté, 2019.

Lødrup, Peter, *Nordisk arverett. En sammenlignende studie av dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk rett med drøftelser av harmoniseringsmuligheter og reformbehov*, 1 uppl. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet, 2002.

Molin, Anna & Bokelund Svensson, Ulf, *Bouppteckning & arvsifte*, 9 uppl. Näsviken: Björn Lundén Information, 2019.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, 3 uppl. Stockholm: Norstedts juridik, 2015.

Saldeen, Åke, *Arvsrätt*, 3 uppl. Uppsala: Iustus Förlag, 2006.

Taksøe-Jensen, Finn; under medvirken af Dybdahl, Lise, *Skifte af dødsboer*, 1 uppl. Köpenhamn: GadJura, 1998.

Valguarnera, Filippo, 'Komparativ juridisk metod', Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2:1 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018, s. 143–176.

Werlauff, Erik: *Arv og skifte*, 7 uppl. Köpenhamn: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2007.

Artiklar

Jareborg, Nils, 'Rättsdogmatik som vetenskap', *Svensk Juristtidning* (2004), s. 1–10.

Olsen, Lena, 'Rättsvetenskapliga perspektiv', *Svensk Juristtidning* (2004), s. 105–145.

Rättsfallsförteckning

NJA 1971 s. 109

NJA 1988 s. 594

NJA 1994 s. 141

NJA 1995 s. 148

NJA 2009 s. 90